

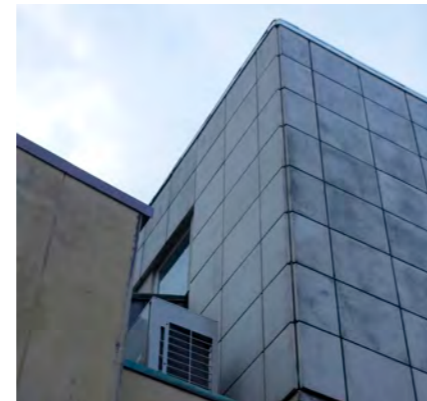
Sentralbadet Scene

Diplom vår 2015
NTNU

ANALYSE & VERDISETTING

Hanne Karin Broch

SENTRALBADET

ANALYSE OG VERDISETTING AV BYGNINGER OG BYROM

Fritt etter mal av Søren Vadstrup, lærer ved avd. KTR, KADK

Befaringsdato
09.01.15- 15.01.15

Utført av
Hanne Karin Broch

Gårds. nr
164

Bruks. nr
983

Adresse
Teatergaten 37

Kommune
Bergen

Eier
Bergen kommune

Oppførelsesår
1960

Arkitekt
Halfdan B. Grieg

Anvendelse
Svømmehall

Bevaringsstatus
Hensynssone,
bevaring kulturmiljø H570

Beliggenhet
Bergen sentrum

INNHold

Introduksjon

Forord
Metode og prosess

Bygningshistorie/ analyse

Historisk analyse
Teknisk analyse
Arkitektonisk

Kontroll- og oppmålingstegninger

Tegningsoversikt
Byrom
Bygning
Detalj

Bærende bevaringsverdier

Konklusjon
Anbefalinger

Prosjektforslag

Brukergrupper
Romprogram

Kilder

Vedlegg

Skannede oppmålingstegninger

INTRODUKSJON

Forord

Denne analysen og verdisettingen er utført i forbindelse med min diplomoppgave om Sentralbadet i Bergen, våren 2015. Jeg har underveis i arbeidet lagt vekt på å tilegne meg kunnskap om bygget og dets historie. Med utgangspunkt i den tilegnede kunnskapen og det innsamlede materiale har jeg foretatte en analyse av bygget. Denne analysen er blitt utført, noe fritt, etter mal av Søren Vadstrup, lærer ved avdelingen for Kulturarv, Transformasjon og Restaurering ved Kunstakademiets Arkitektskole i København. Kjennskap til denne metoden fikk jeg under et utvekslingsopphold ved avdelingen høsten og våren 2013/ 2014.

Gjennom å trekke konklusjoner fra analysen er det så foretatt en verdisetting. Målet med denne verdisettingen har vært å gi anbefalinger til det videre arbeidet med oppgaven.

Metode og prosess

Jeg har i arbeidet med denne dokumentasjonen benyttet meg av flere kilder til informasjon. Blant de benyttede kildene er arkivsøk, samtaler, nettartikler og bøker. I tillegg har jeg utført en fotoregistrering av bygget, samt kontroll- og mindre detaljoppmålinger.

Til innhenting av tegningsmateriale har jeg vært i kontakt med Bergen kommune. På grunn av at kommunen for få år siden digitaliserte store deler av byggesaksarkivet sitt var jeg heldig å få tak i ferdig innskannede tegninger. Dette inkluderte både originaltegninger og tegninger fra den senere ombyggingen av sentralbadet. I forbindelse med en kulturminnedokumentasjon som ble foretatt i august 2013, satt ABO Plan & Arkitektur på digitaliserte tegninger av svømmehallen. Disse tegningene ble oversendt etter at Bergen kommune, som fikk utført dette arbeidet, gav klarsignal om at jeg kunne benytte meg av disse tegningene. Det er disse tegningene, i form av en branndokumentasjon, som har dannet grunnlaget for kontrolloppmålingen av bygget.

I forbindelse med oppgaven har jeg vært så heldig å få et møte med arkitekt Lorentz Grieg, sønn av Halvdan Grieg. Lorentz og broren Andreas har overtatt etter faren, og driver i dag et av landets eldste arkitektkontorer, Grieg Arkitekter. Samtalen med Lorentz gav meg innblikk i endringene som ble gjort ved ombyggingen på 80-tallet. Jeg fikk også anledning til å se de originale tegningene og tegningene fra ombyggingen, og ble gitt kopier av tegninger ifra ombyggingen som supplerer de fra byggesaksarkivet.

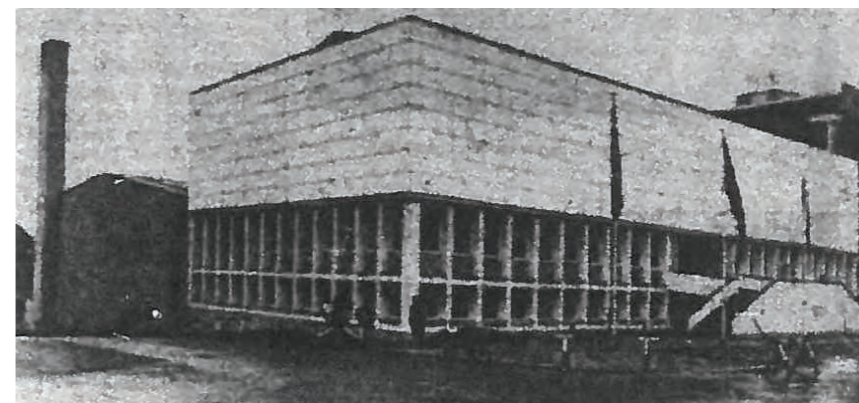
Nasjonalbibliotekets nå innskannede og digitaliserte utgaver av avisen Bergens Tidende har vist seg å være en nyttig kilde til informasjon. Spesielt gjelder dette informasjon om den politiske prosessen i forkant, byggets mottagelse, brukernes reaksjoner og det senere behovet for rehabilitering. Enkelte av avisartiklene inneholder også nyttige historiske foto av bygget, som ellers har vært vanskelig å oppdrive.

Sentralbadet har etter det stengte 23.10.14 huset Bergens årlige pepperkakeby. Pepperkakebyen hadde sin siste åpningsdag nyttårsaften og brukte de to første ukene av januar til å rigge ned. I løpet av disse ukene fikk jeg tilgang til arealene pepperkakebyen har disponert for å kontrollmåle det eksisterende tegningsmateriale. I tillegg til disse arealene hadde jeg tilgang til treningssenteret Actics arealer. De vil som siste gjenværende leietaker først flytte ut av bygget den 2. februar. Tilgang til de ellers avlåste arealene som kjeller og loft fikk jeg gjennom en befaring med driftsansvarlig for Idrettsservice i Bergen kommune, Jarle Borlaug. Befaringen var svært nyttig, og det var veldig fint å bli vist rundt av en person med inngående kjennskap til driften av bygget.

I tillegg til kontrolloppmålingen ble det foretatt en fotoregistrering av de arealene jeg hadde tilgang til, samt enkelte detaljoppmålinger av antatte originale bygningsselementer.

I løpet av mine to uker i Bergen først i januar var jeg ellers heldig å få en omvisning i Carte Blanche sine nåværende lokaler i Studio Bergen.

Teknisk sjef Jeroen Tjeerd de Groot var veldig imøtekommende og viste meg rundt samtidig som han forklarte alle rommenes funksjon og formål. Det viste seg også at Jeroen i etterkant av at det ble avklart at Carte Blanche skulle flytte til Sentralbadet har arbeidet med å skissere løsninger for hvordan dette skulle kunne la seg gjøre. I den forbindelse har han også utarbeidet et romprogram. Dette romprogrammet og disse skissene var jeg heldig å få tilgang og tillatelse til å benytte til arbeidet med min oppgave.

1. Fra åpningen 2. mai 1960.
Foto: BT 02.05.1960
2. Før rehabiliteringen.
Foto: Knut Strand, BT 11.05.1982

Historisk analyse

1. Kulturhistorisk analyse: Husets opprinnelige formål og senere anvendelser. Personall historie. Slitasje, patina m.m.

1. Sentralbadet var Bergens første svømmehall og stod ferdig i 1960. Svømmehallen som var første mulighet til helårig svømming innendørs, var et viktig tilskudd til byen og ble godt mottatt blant dens innbyggerne. Sentralbadet, tegnet av arkitekt Halvdan B. Grieg, rommet den gangen i tillegg til to basseng, også en rekke andre badefasiliteter. Utover selve bassengområdet, inneholdt bygget en hel etasje avsatt til bla. romerbad, karbad, kullsyrebad mm. Disse badefasilitetene var et tilbud til alle de som ennå ikke hadde et eget bad i boligen, og erstattet tilbudet man tidligere hadde ved de offentlige badeanstaltene. Flere av disse ble nedlagt i forbindelse med at Sentralbadet åpnet.

Et populært innslag for mange besøkende, var Café Palmen. Kaféen lå i 2. etasje i Sentralbadet i forbindelse med hovedinngang og vaktbod. Gjennom en stor speilglassrute hadde gjestene oversikt over bassengområdet. I denne etasje fant man også herre- og damefrisørsalonger, og en egen vaktmesterleilighet.

Garderobene lå i 1. etasje med tilkomst via to adskilte trapper fra 2. etasje. Damegarderoben mot nord var opprinnelig langt mindre enn herregarderoben mot sør, men ble senere gjort like stor som herregarderoben.

Store deler av arealet i underetasje gikk med til tekniske installasjoner i forbindelse med bassengene. Her åpnet også Norges første bowlinghall sine lokaler få måneder etter åpningen av svømmehallen.

Åpningen av Sentralbadet 2. mai 1960 var en stor begivenhet, og det skrives om at assistanse fra politiet var nødvendig for å holde orden på køen. Selv om presset nok var størst i starten har svømmehallen jevnt over vært i flittig bruk. Den store pågangen og de mange besøkende førte til at bygget etter 20 års drift var modent for rehabilitering. Svømmehallen som ellers har vært i kontinuerlig drift ble dermed stengt i perioden 1981-1985 mens arbeidet pågikk.

Svømmehallen gjennomgikk i løpet av denne tiden en større innvendig ombygging. Dette gjaldt i særlig stor grad den delen av bygningen som inneholdt garderobene, kafé mm. Vaktmesterboligen i 2. etasje forsvant og ble erstattet av en psoriasislinikk. Den tidligere så populære Café Palmen la også ned i forbindelse med arbeidet, og arealet har siden 1985 vært brukt til treningssenter.

I 3. etasje ble badefasilitetene omgjort til garderobene og man fikk enda en gymnastikksaler i denne etasjen. Nye badefasiliteter ble lagt i forbindelse med garderobene i 1. etasje, men i langt mindre omfang enn tidligere. Dette hadde nok sammenheng med at stadig flere fikk tilgang til eget bad i boligen og behovet for disse fasilitetene minket. Likevel viser fortvilelsen blant mange, ytret i diverse artikler i lokale aviser i løpet perioden da Sentralbadet var stengt, at det ennå var behov for et slikt tilbud i sentrum. Bowlinghallen hadde nå flyttet til nye lokaler ved Oasen og underetasjen ble omgjort til treningsfasiliteter benyttet av bla. kampsportklubber.

Det har i lang tid vært ytret ønske om og planlagt for en ny svømmehall i sentrum av Bergen. Planen har hele tiden vært å stenge ned og selge sentralbadet når den nye svømmehallen åpnet. Høsten 2014 stod endelig nye ADO arena klar, flere år etter opprinnelig planlagt ferdigstilling. I påvente av den nye svømmehallen har Sentralbadet fortsatt vært i drift og betjent byens innbyggere. Den planlagte stengingen og det forestående salget kan likevel tenkes å ha hatt en negativ effekt når det kommer til vedlikehold og oppgraderinger. Svømmehallen som nå snart legges ut for salg bærer tydelig preg av slitasje som følge av flittig bruk. Dette gjelder blant annet de flislagte arealene hvor man finner dårlige og manglende fuger, slitte overflater, sprekker, hull og skår i flisene.

2. Bygningshistorie: Diverse bygningsendringer i tidens løp i fasader, plan-

1. Utsikt til bassengrommet fra Café Palmen.

Foto: Dagbladet/ Norsk Folkemuseum
2. Bassengrommet med flislagt basseng.

Foto: Dagbladet/ Norsk Folkemuseum
3. Lysarmaturbestrodd himling.

Foto: Thaulow: Bad og svømmeanlegg s.127

løsning og detaljer

2. Sentralbadets fasade er i hovedsak uendret og fremstår i dag som den gjorde da bygget stod ferdig i 1960. Blant unntakene er flere nye innganger som følge av endringer i publikumsflyten, og den nokså iøynefallende graffitien påført veggene mot sør, vest og nord i nyere tid.

I 1969 får trapperommet i tilknytning til herregarderoben en egen inngang mot sør. Døren lettet adkomsten til garderoben som tidligere kun var tilgjengelig via trapp fra 2. etasje. Damegarderoben fikk først en tilsvarende sideinngang i 1978. I forbindelse med den store rehabiliteringen og innvendige ombyggingen på 80-tallet ble det gjort større grep for å bedre publikumsflyten til svømmehallen. I underkant av den eksisterende adkomsttrappen ble det lagt et nytt inngangsparti tilknyttet garderobene. Dette ble gjort universelt tilgjengelig via en tilhørende rampe. For å bedre tilgjengeligheten i resten av bygget ble det satt inn heis i tilknytning til trapperommet mot nord.

Mens planløsningen i selve svømmehallen har forblitt uendret, har garderobe og kafé delen av bygningskroppen gjennomgått en rekke endringer hva gjelder planløsning. Enkelte mindre endringer har skjedd som følge av nye leietakere ol. De største endringene skjedde i forbindelse med ombyggingen fra 1981-1985. I løpet av denne perioden gjennomgikk alle 3. etasjene inklusive kjeller en omfattende omorganisering.

Endringene i planløsningen ble gjort for å etterkomme nye behov og ønsker. I 3. etasje fjernet man den tidligere avdelingen med badefasiliteter. Muligens ble dette gjort som følge av at flere husstander enn på 60-tallet da hadde fått eget bad i boligen, og at behovet for disse fasilitetene dermed var blitt mindre. På samme måte var det gjerne ikke lenger hverken behov for eller naturlig med egen vaktmesterleilighet i bygget, og arealet ble omgjort til psoriasislinikk. Ombyggingen medførte også en rekke andre endringer i planløsningen for 2. etasje. En har likevel lyktes i å bevare hovedgrepene i den originale planen fra 1960.

I løpet av perioden 1981-85 foretok man store endringer i planløsningen for garderobene i 1. etasje. Dame- og herregarderoben ble nå gjort like store og begge ble knyttet opp mot den nye inngangen og resepsjonsområde. Som en erstatning for badeavdelingen i 3. etasje ble det nå lagt fire rom for karbad i tilknytning til resepsjonen.

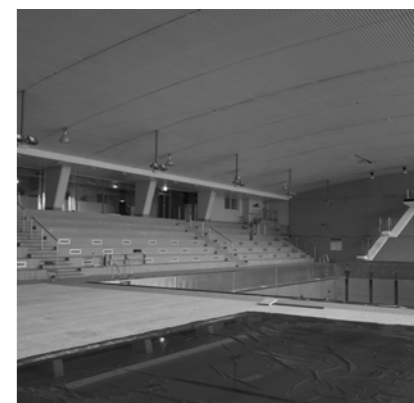
Også i underetasjen ble det i forbindelse med ombyggingen foretatt endringer i planløsningen. De største endringene ble gjort i det område av underetasjen hvor bowlinghallen tidligere hadde lagt. Disse arealene hadde ifra starten vært utformet som tilfluktsrom. Denne funksjonen ble bevart også etter arealet ble omgjort til treningsfasiliteter. Underetasjen og 3. etasje er forøvrig de etasjene hvor man også i etterkant av ombyggingen på 80-tallet har foretatt endringer i planløsningen.

På grunn av dårlig betong i bassengene så man seg i 1980 nødt til å legge inn stålbaseng både i hoved- og øvingsbassenget. Trolig har man også foretatt en utskiftning av glassfasaden mot vest i svømmehallen. På bilder fra åpningen i 1960 kan man tydelig se at denne fasaden tidligere bestod av to sjikt. I rommet mellom de to sjiktene var det plassert store grønne planter. Kanskje er dette opprinnelsen til navnet Café Palmen? I dag består denne glassfasaden kun av et sjikt med dobbeltglass og kraftige sprosper i aluminium.

Av ukjent årsak ble overlysene på taket i overkant av 3. etasjen og langs øvre del av tribunen blendet i forbindelse med ombyggingen. Unntaket er to bevarte overlyskuppler i forbindelse med trapperommene på begge sider av bygget. Disse fungerer i dag som røykluker ved brann. Utover dette fikk hele bygget en oppgradering av det tekniske anlegget da bygget ble rehabilitert.

3. Antikvarisk analyse: Originale, bevarte strukturer eller elementer fra husets oppføring og senere perioder

3. På grunn av den store ombyggingen på 1980-tallet er det i dag få

1. Utsikt til bassengrommet fra Actic treningssenter.

2. Bassengrommet med stålbaseng.

3. Lysarmaturer nedsenket fra himling.

gjenværende originale elementer innendørs i Sentralbadet. Enkeltelementene som er antatt bevart er knyttet til opprinnelig hovedinngang, trapperom og tidligere venteværelse til romerbadet. Ved hovedinngangen finner man det som trolig er de originale dørene, to sjikt med to doble dører i hvert sjikt. Dørene i tre og glass, fremstår foruten nye hengsler, låser, håndtak og noe maling innvendig, som de gjorde i 1960. Det samme gjelder glassveggen med trekarm mellom den tidligere caféen og bassengrommet, også denne med et lag maling på den ene siden.

I trapperommet kan man i dag finne det som mest sannsynlig er et originalt gelender. Gelenderet er på den ene siden spent i vegg med metallkroker og den andre siden båret av slanke metallstenger. Tre profilet er tilnærmet kvadratisk i sin utforming, foruten en mindre skrånning mot midten i toppen. De slanke metallstengene er i dag malt lysblå, men har nok opprinnelig vært umalte i likhet med metallkrokene. Samme type slanke metallstenger var også opprinnelig brukt til gelenderet i bassengrommet. Her finner vi i dag et langt kraftigere gelender av metallrammer med glassruter i mellom.

I en korridor som i dag leder inn til garderobene i 3. etasje er det utført et kunstverk i form av et mosaikkbilde. Bildet som fyller en hel vegg er trolig originalt og vil tidligere ha vært en fondvegg i venteværelse for badeavdelingen som lå i denne etasjen. Det har likevel ikke lyktes å finne ut mer om kunstverkets opprinnelse verken for meg eller for forfatterne av kulturminnedokumentasjonen.

Et annet viktig bevart element er stupetårnet ved hovedbassenget. Stupetårnets hovedstruktur er original, mens rekker og overfalte materiale er skiftet ut.

Den omfattende ombyggingen på 80-tallet førte med seg store forandringer hva gjelder den romlige organiseringen i garderobe-, kontor-, og den tidligere badeavdelingen. Den førte også med seg en utskiftning og oppgradering av overflater og tekniske installasjoner. Dagens interiør er med unntak av mindre fargeforandringer på malteoverflater likt som da bygget stod ferdig etter ombyggingen i 1985.

Den overordnede strukturen rundt opprinnelig hovedinngang, caféområde, tribune og bassengrom forble intakt til tross for endret sirkulasjonsmønster som følge av ny hovedinngang i 1. etasje. De bevarte inngangsdørene, glassruteveggen, tribunen og de synlige bærende søylene på begge sider av bassengrommet er her alle viktige element langs med denne akse.

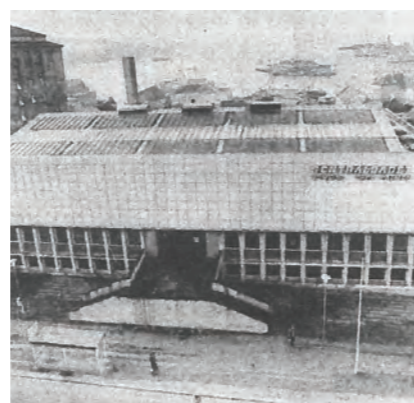
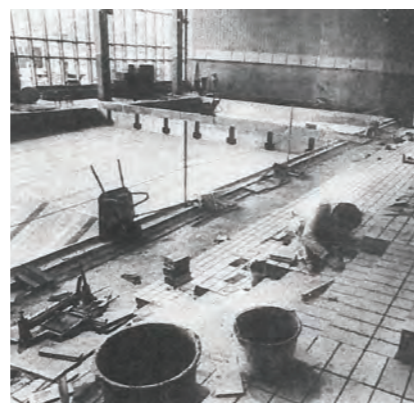
Teknisk analyse

1. Teknisk tilstand: Husets konstruktive og byggetekniske tilstand

1. Sentralbadet er utført i armert betong støpt i to adskilte blokker. Den ene delen rommer selve svømmehallen med dens tekniske anlegg i kjelleren, og den andre delen er en tre etasjer høy blokk med kjeller som rommer garderobes, kontorer mm. Svømmehallen rommer to basseng. "De to svømmebassengene, det ene 14,5x 25 m, og det annet 14,5x 7,7 m, er støpt kontinuerlig, uten membranisolasjon, og belagt med fliser. Det er opplagt på bevegelse opplagsskiver av betong av hensyn til ekspansjonen, og støpt fritt fra bygningen for øvrig. Bassengvannet pumpes opp fra sjøen og blandes med ferskvann." ³ Betongen i de to bassengene bød på utfordringer og under ombyggingen på 80-tallet så man seg nødt til å legge kar i rustfritt stål i begge svømmebasseng.

Bygget for øvrig har i løpet av sin over 55 år lange levetid ikke støtt på store konstruktive utfordringer. De største utfordringene har i hovedsak vært knyttet til endret bruk og slitasje man normalt vil måtte påregne. Bygget fremstår i dag som noe forsømt hva gjelder løpende vedlikehold. Behovet for utbedringer hva gjelder overflater og oppgradering av det tekniske anlegget er stort. I en notis som stod på trykk i Bergens Tidende 31. mai 2011 kan man lese at Sentralbadet på tross av en opprustning av el-anlegget våren 2007 fortsatt er fullt av el-feil.

Taket på begge deler av bygget er i dårlig forfatning og har behov

1. Svømmebassengene i flittig bruk.

Foto: BT 21.03.1981

2. Fra ombyggingen på 1980-tallet.

Foto: BT 11.09.1985

3. Taket med overlys, 1960.

Foto: BT18.07.1980

for å bli skiftet ut. I overkant av den tre etasjer høye blokken ligger et kalt loft over et støpt betongdekke. Av bilder er det mulig å lese at dette taket på et tidspunkt er skiftet ut. Trolig har dette skjedd i forbindelse med blendningen av overlysene under den store ombyggingen. Den tidligere fagverkskonstruksjonen ble da byttet ut med en langt mer simpel konstruksjon.

Taket på svømmehallen er den delen av bygningskroppen som i størst grad har behov for utbedringer. Taket består innvendig av et metallpanel med tydelige skader flere steder. I overkant av dette ligger dampsperre og isolasjon. I overkant av de massive betongdragerne som spenner på tvers av svømmehallsrommet ligger et lag trelekter dekket med kobberplater. Trelektene er råtne og har behov for å bli skiftet ut. Forholdene ble heller ikke bedre da stormen Nina som herjet Vestlandet lørdag 15. januar 2015. Stormen traff Sentralbadet med orkan styrke og tok med seg deler av kobberplatedekkingen på taket. Skadene har i etterkant blitt forsøkt utbedret med en provisorisk tildekking med presenning for å hindre vanninntrenging i isolasjonen. Dette har man kun til dels lyktes med og vannet har siden den gang dryppet inn i bassengrommet i hjørnet hvor platene forsvant. Man har nå (midten av februar 2015) satt opp stilas og er i gang med å få på plass en mer permanent løsning for denne delen av taket. Hvilken løsning man har gått for er for meg ukjent, men det skal vist nok ikke være snakk om nye kobberplater i denne omgang.

I tillegg til den synlige slitasjen på overflatene innendørs har også bygget utvendig behov for vedlikehold i form av et nytt lag puss. Overflaten har flere steder synlige sprekker og avskalede flak. De største utfordringene hva gjelder ytterveggene er knyttet til svømmehallsdelen av bygget. Det er likevel uvisst hvordan og i hvor stor grad dette kan relateres til de mange lag med graffiti.

3. Thaulow, S. (1965) Bad og svømmeanlegg. Oslo: Norges badeforbund. s. 127

2. Inneklima- og fuktforhold

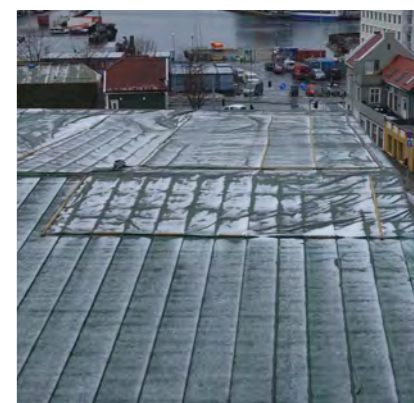
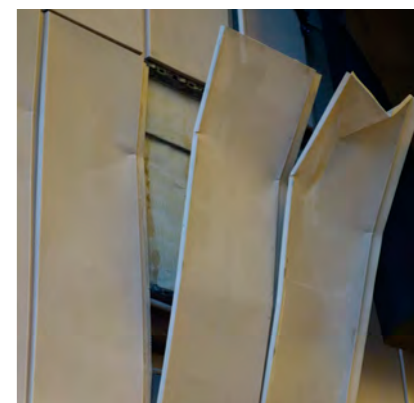
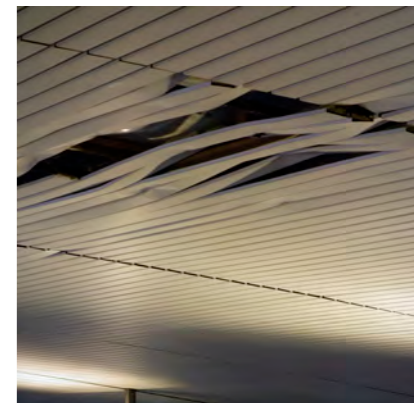
2. Som svømmehaller flest er Sentralbadet plaget med fukt. Dette gjelder spesielt arealene i tilknytning til bassengrommet, garderobene i 1. etasje og i kjeller. Her er det flere steder tegn på muggsopp og råte. Særlig gjelder dette bak malingslaget på søylene i bassengrommet og langs taket i kjeller. De øvrige delene av bygget ser derimot ut til å være skjermet for denne typen problem og har et normalt sunt inneklima.

3. Energiforhold og isoleringstilstand

3. Sentralbadet har som svømmehaller flest hatt et høyt energiforbruk. Svømmehallen som opprinnelig var oppvarmet med elektrisitet og tidvis oljefyr, har i de senere år fått installert fjernvarme. Temperaturen i selve bassengrommet har i hovedsak vært regulert ved temperaturen på vannet i bassengene, da dette rommet ikke har noen separat oppvarmingskilde. Varme til de resterende arealene i bygget er det to ventilasjonsaggregat plassert i et eget ventilasjonsrom i kjelleren som sørger for.

I tillegg til at det er krevende å drifte en svømmehall skyldes det høye energiforbruket nok også byggets store volum og til dels dårlige isoleringstilstand. På tegningene ifra ombyggingen på 80-tallet er det mulig å spore en forøkning i veggtykkelse langs med garderobene i 1. etasje. Muligens har dette en sammenheng med at man her har valgt å etterisolere ytterveggene. Det er mulig at man også andre steder har valgt å etterisolere i forbindelse med ombyggingen, men dette er ikke mulig å avgjøre basert på tilgjengelig tegningsmateriale.

En tydelig endring som går frem både av tegningsmateriale og billedokumentasjon er derimot en overgang fra dobbel til enkelt glassfasade etter ombyggingen. Motivasjonen bak denne endringen er ukjent, men kan ha hatt sammenheng med installasjonen av stålbasengkarene. Samtidig vil det nok være naturlig å anta at man har ønsket å oppgradere til mer moderne og bedre isolerende glassruter. Til tross for dobbelt lags rutene er nok

1. Tak innvendig i svømmehall.

2. Akustiskveggpanel svømmehall.

3. Tak skadet under stormen Nina.

denne glassfasaden i dag på grunn av det store arealet den dekker et viktig bidrag til byggets totale varmetap.

Arkitektonisk analyse

1. Utvendig: Husets arkitektoniske stilarter, bygningskroppen, fasadeuttrykket, fasadedetaljer, vinduer og dører

1. Sentralbadet er utført i et tidstypisk modernistisk formspråk, og blir av DOCOMOMO Norge regnet som et av modernismens sentralverk.¹ I Kulturminnedokumentasjonen som arkitektkontoret ABO plan og arkitektur har utført på oppdrag for Bergen kommune kan man også lese: "Sentralbadets hovedform og fasader, byggets interiør og materialkvaliteter er typisk for det beste som ble bygget i Norge på 1950- og 1960-tallet" (Byantikvarens uttalelse)²

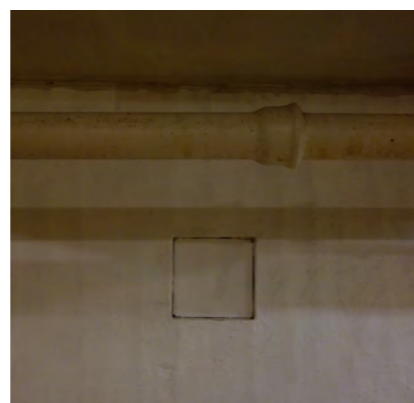
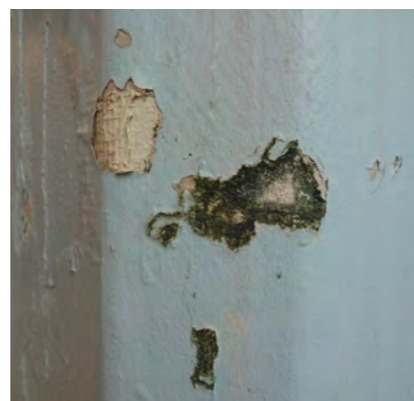
Arkitekt Halfdan B. Griegs sønn, arkitekt Lorentz Grieg, kunne ellers fortelle at farens inspirasjon til byggets utforming kom fra en tur han hadde tatt med sin kone til Venezia. Her hadde han sett Dogepalasset og like ved siden av kampanilen, det frittstående klokketårnet. Med denne referansen i bakhodet er det mulig å trekke flere paralleller til fasadeuttrykket på Sentralbadet. I likhet med Dogepalasset har den delen av bygningskroppen som inneholder hovedinngang og garderobes en tung øvre del og en lett nedre del. Mot bakkenivå omsluttes denne delen av to rader med vinduer separert av tydelige betongpilarer. Den gjentakende rytmen av vinduer og pilarer gir et uttrykk med tydelig referanse til palassets nedre loggia del. Den øvre raden av vinduer tilhører byggets 2. Etasje. Vinduspartiet er delt opp med vinduer til tak i overkant og en brystning med frilagt singel i underkant. Brystningene og solbenkene i underkant av disse er utført i prefabrikkert betong. Den nedre raden av vinduer sitter helt oppunder taket i 1. Etasje, men ligger på grunn av terrengforskjellen nærmest helt i flukt med bakkenivå på fasaden mot sør. Vinduene i denne raden er i frostet glass for å hindre innsyn til garderobene.

Den øvre delen som omkranser byggets 3. etasje fremstår, på grunn av det tilsynelatende fraværet av vinduer, som lukket. I motsetning til Dogepalasset ligger imidlertid de eneste vinduene i denne etasjen i en rad høyt oppunder taket mot vest og ute av synet fra bakkenivå. Her skiller svømmehallen seg fra palasset, hvor den tyngre øvre delen har en tydelig, men spredt vindussetting. Et fellestrekk for de to bygningene hva gjelder den tyngre øvre delen er imidlertid det tydelige grafiske mønsteret. I Dogepalasset tilfelle i form av et intrikat mønster gitt av røde og hvite stein, men Sentralbadets fasade har et langt mer abstrakt mønster av kvadratiske grå betongflis.

I front av denne "palassdelen" av svømmehallen ligger en sentrert dobbeltløps trapp som fører opp til den tidligere hovedinngangen i 2. etasje. I tillegg til denne inngangen har bygget siden fått to mindre inngangsdører. De fører begge inn til hvert sitt trapperom og fremstår fra utsiden som svært anonyme innganger. Den nye hovedinngangen som ble tilført i 1. Etasje under ombyggingen er tilgjengelig via slakt skrående terreng som fører ned i underkant av trappen utendørs. Denne inngangen er utført som et overbygget glassparti med doble glassdører. Det er i dag kun de to sideinngangene og hovedinngang til garderobene som er universelt tilgjengelig. For å komme til 2. etasje med rullestol må man i dag benytte seg av heis ved trapperommet mot nordøst.

Det frittstående klokketårnet, Kampanilen er i Sentralbadets tilfelle gjengitt i form av det frittstående tårnet knyttet til svømmehallsdelen bygningskroppen. Tårnet, eller pipen som det egentlig er, er plassert i hjørnet lengst mot nordvest separert fra "palassdelen" av svømmehallsdelen. Også i Venezia er de to elementene plassert med noe avstand til hverandre, men er der skilt av en stor åpen plass kalt Markusplassen.

Fasadeuttrykket på svømmehallsdelen av bygget har i løpet av de siste ti årene gjennomgått en stor forandring. Siden 2005 har nord og vestveggen på denne delen av bygget vært såkalte "lovligvegger" for graffiti. På grunn av flittig bruk er uttrykket i konstant forandring, og en vil kunne

1. Fuktskade, tak i kjeller.
2. Søyle i bassengrommet.
3. Gjenstøpte vinduer kjeller.

oppleve en hyppig endring hva gjelder fargebruk og motiv. Graffiti er i dag ikke kun forbeholdt disse to lovlige veggene, i løpet av de ti årene har den nokså naturlig også begynt å spre seg til andre deler av bygningen. Det eksisterer i dag derfor ikke noe klart skille mellom de områdene av bygget hvor det er lovlig å drive med graffiti og de delene hvor man helst ønsker å unngå dette.

1 ABO Plan & Arkitektur (12.08.2013) Kulturminnedokumentasjon for Sentralbadet. s. 4

2. ABO Plan & Arkitektur (12.08.2013) Kulturminnedokumentasjon for Sentralbadet. s.10

2. Innvendig: Husets interiør, innredning og funksjon

2. Sentralbadet er bygget som, og har alltid hvert en svømmehall. Etter 20 års drift var der et stort behov for rehabilitering av de flislagte overflatene og det ble lagt nye fliser i bla. garderobes, dusjrom og svømmehallsområdet. Veggene i svømmehallen ble flislagt et stykke opp, resten av veggen ble kledd med et akustisk veggpanel i aluminium. Til forskjell fra de opprinnelige flisene som ble brukt i svømmehallen var de nye flisene avlange og ikke kvadratiske. De nye flisene har ulik farge og til dels også ulikt format. Dette er med på å markere overgangen til en ny sone eller funksjon. Fargetonene som er brukt er gjennomgående jordfarger, kremhvite, brent oransje og lys oker.

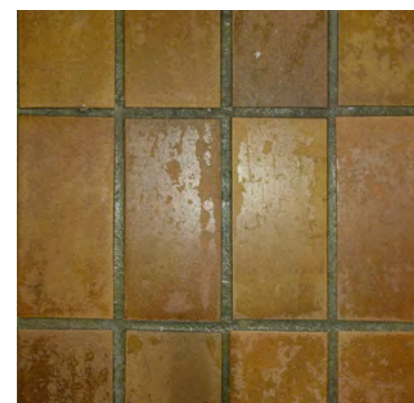
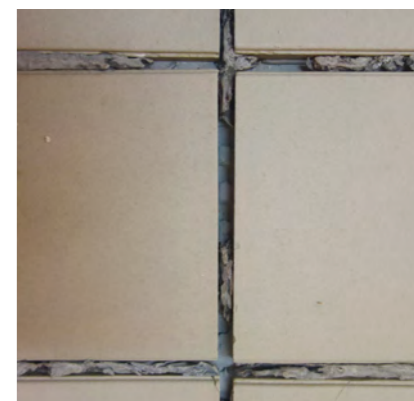
Byggets 1. etasje med garderobes og basseng er innredet med benker og skap tilknyttet garderobene. Alle arealene i denne etasje er flislagt. Forutenom dette finner vi de samme flisene brukt i tilknytning til garderobes og toalettrom andre steder i bygget. Byggets kjeller inneholder i tillegg til tekniske rom tilknyttet svømmehallen en rekke treningsrom. Disse rommene har blitt pusset opp etter hvert som de har blitt tatt i bruk og fremstår i dag som noe mer forfintet en resten av arealene i kjelleren. Gjennomgående for disse treningsrommene er gule i tre og hvitmalte pussede vegger eller trepanel. De resterende arealene i kjelleren har de samme hvitmalte veggene, mens betonggulvet er blitt malt i en tydelig grønn farge.

Byggets 2. og 3. etasje inneholder i dag i hovedsak treningsfasiliteter og kontorer. Overflatene i disse etasjene er i hovedsak malte gipsvegger med strietapet eller trepanel. Gulvene er enten parkett, linoleum eller flislagt. Foruten om våtrom er også gulvet i korridorer og trapperom flislagt. Veggene er her påmalt en lyseblå brystning. Denne skal være lagt til i 2001 i et forsøk på å gi mer farge og liv til disse arealene. Også søylene i bassengrommet er blitt malt i en lys blå farge, muligens også her for å gi et mer livlig uttrykk.

Bygget inneholder lite fast innredning. Rensetankene i stål og den gjenværende oljetanken er om mulig å regne for viktige unntak. På grunn av tankenes størrelse og plassering vil det være umulig å fjerne disse uten å få skåret dem i mindre biter først. En svært krevende prosess som blant annet har ført til at oljetanken er blitt værende til tross for at den burde vært fjernet.

3. Omgivelser: Husets omgivelser og arkitektoniske tilpasning til landskapet eller bygningsmiljøet/helheten

3. Sentralbadet ligger i et område av sentrum av Bergen kalt Nøstet. Område er et gammelt strøk i Bergen med en svært sammensatt bebyggelse. Her finner man mindre trehusbebyggelse, hvorav deler med røtter tilbake til 1600-tallet, side om side med 1960-talls kontorblokker. Denne sammenstillingen skyldes at Nøstet i lang tid var skånet for de større bybrannene som herjet Bergen. Dette var frem til midten av 1900-tallet da området ble rammet av to dramatiske hendelser, Nøstebrennen i 1930 og bombingene i 1944. Både brannen og bombingene førte med seg stor skade og ødeleggelse på bebyggelsen i området. Blant annet gjaldt dette bebyggelsen på tomten hvor Sentralbadet i dag ligger. Tomten ble i etterkant av bombingene 29. oktober 1944 ryddet for bygningsrester, men lå deretter brakk i lang tid.

1. Skade på flis i adkomsthall.
2. Manglende fuger, gulv dusjrom.
3. Slitt overflate, gulv korridor.

I årene frem mot 1960 bebygdes stadig flere av de ledige tomtene i området, og i 1960 stod Bergens første svømmehall, Sentralbadet ferdig.

Sentralbadet ligger sentralt i det området som ble rammet av bombingene i 1944. Svømmehallen som alene fyller et helt kvartal er på tre sider omgitt av nyere og høyere bebyggelse. Mot vest, i front av byggets glassfasade med henvendelse mot Nøstebukten, finner man derimot en helt annen bygningstype i form av en rekke med mindre trehus. Trehusene er oppført på tidlig 1600-tallet, og er i dag Norges eldste sammenhengende trehusrekke.

Sentralbadet følger linjene trukket opp av den omkringliggende bebyggelsen. Dette i kombinasjon med Svømmehallens beskjedne høyde fører til at bygningen fremstår som tydelig innrammet av den tyngre nabo-bebyggelsen. Til tross for sin nærhet til selve bykjernen ligger Sentralbadet i et området av sentrum preget av mye gjennomgangstrafikk. Man vil sjelden bevege seg til denne delen av sentrum uten et ærend i området. Dette i kombinasjon med byggets tydelige omkransning av tyngre bebyggelse er med på å hindre svømmehallen i å bli spesielt fremtredende i bybildet. Først når en kommer tettere på vil man få øye på og legge merke til bygget.

Den store grunnflaten er med å bidra til at det ved første øyekast kan være noe vanskelig å få grep om byggets størrelse. Her blir arkitektens valg om å bryte opp bygningskroppen i to, et viktig bidrag for å bryte opp byggets skala og lette denne oppfattelsen. Bygningskroppen mot nordvest rommer selve svømmehallen. Denne delen har et lett skrående saltak og fremstår lukket med unntak av den store glassfasaden. Glassfasaden er som selve bassengrommet hevet en etasje fra bakkenivå, og ligger tilbaketrunket for en utendørs terrasse med adgang fra bassengene. Nivåforskjellen og tilbaketrekkingen er med på å skjerme aktiviteten i bassengene fra nysgjerrige forbipasserende, men svømmehallens varme gule lys vitner likevel om aktiviteten som foregår innendørs. I det nordvestlige hjørnet av denne delen av bygget befinner det seg et tårn. Tårnet, eller pipen som det egentlig er, strekker seg opp på høyde med nabobebyggelsen, og er med på å tydelig markere bygget på lengre avstand sett fra sjøsiden.

Bygningskroppen mot sørøst er høyere og med et mer tydelig modernistisk formspråk. Til forskjell fra svømmehallsdelen av bygget har denne delen sin henvendelse mot Teatergaten, og i større grad likehetstrekk med den omkringliggende kontorbebyggelsen. Det er også denne delen av bygget man som publikum møter først dersom man ankommer fra selve bykjernen.

Tomten som svømmehallen er bygget på ligger i et svak hellende terreng ned mot Nøstebukten. Dette gjør at bygget får en nivå forskjell på i overkant av en etasjehøyde fra øst til vest. Byggets interne organisering og sirkulasjon spiller på denne nivåforskjellen. Som publikum ville man opprinnelig ankomme i byggets 2. etasje hvor man fikk overblikk over det lett nedsenkede café område og deretter gjennom en glassrute, tribunen, bassengene og livet utenfor gjennom den store glassfasaden.

KONTROLL- OG OPPMÅLINGSTEGNINGER

Tegningsoversikt

Byrom

Kart Bergen sentrum 1:5000

Bygning

Fasade Sør 1:250, 2015
Fasade Nord 1:250, 2015

Fasade Øst 1:250, 2015
Fasade Vest 1:250, 2015

Snitt Vest-Øst 1:250, 2015
Snitt Nord-Sør 1:250, 2015

Plan av kjeller 1:250, 1960
Plan av kjeller 1:250, 2015

Plan av 1. etasje 1:250, 1960
Plan av 1. etasje 1:250, 2015

Plan av 2. etasje 1:250, 1960
Plan av 2. etasje 1:250, 2015

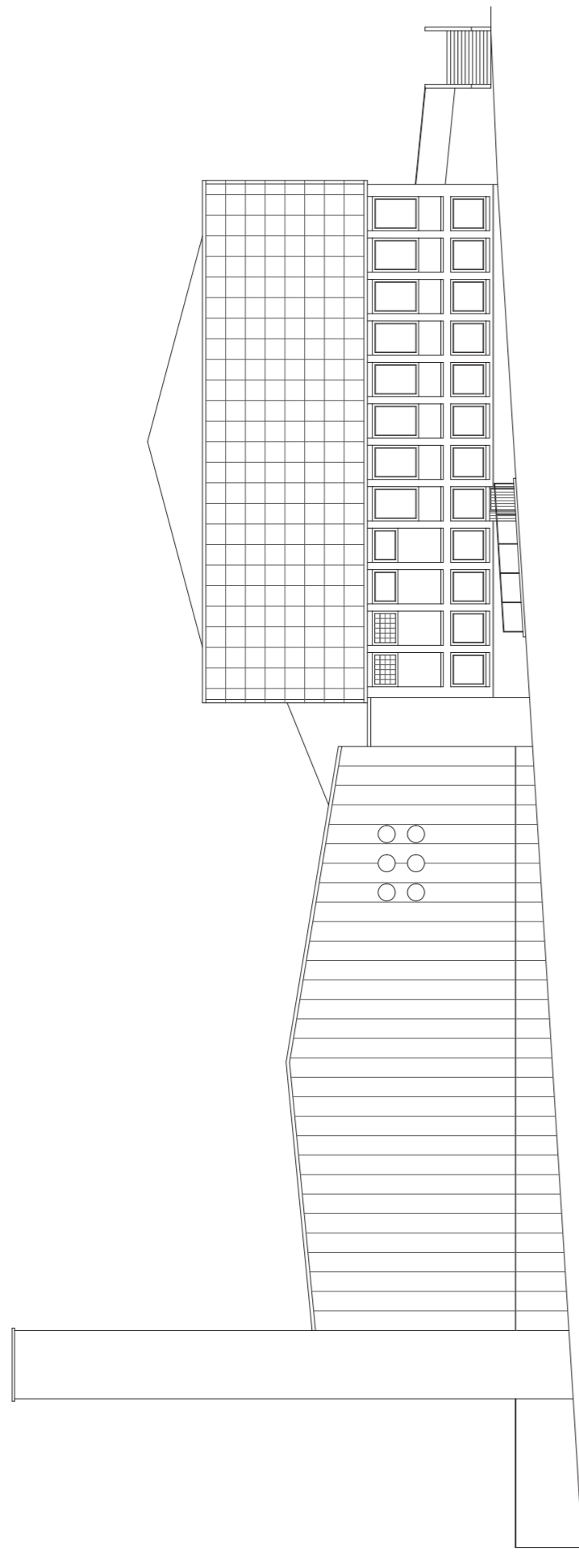
Plan av 3. etasje 1:250, 1960
Plan av 3. etasje 1:250, 2015

Detalj

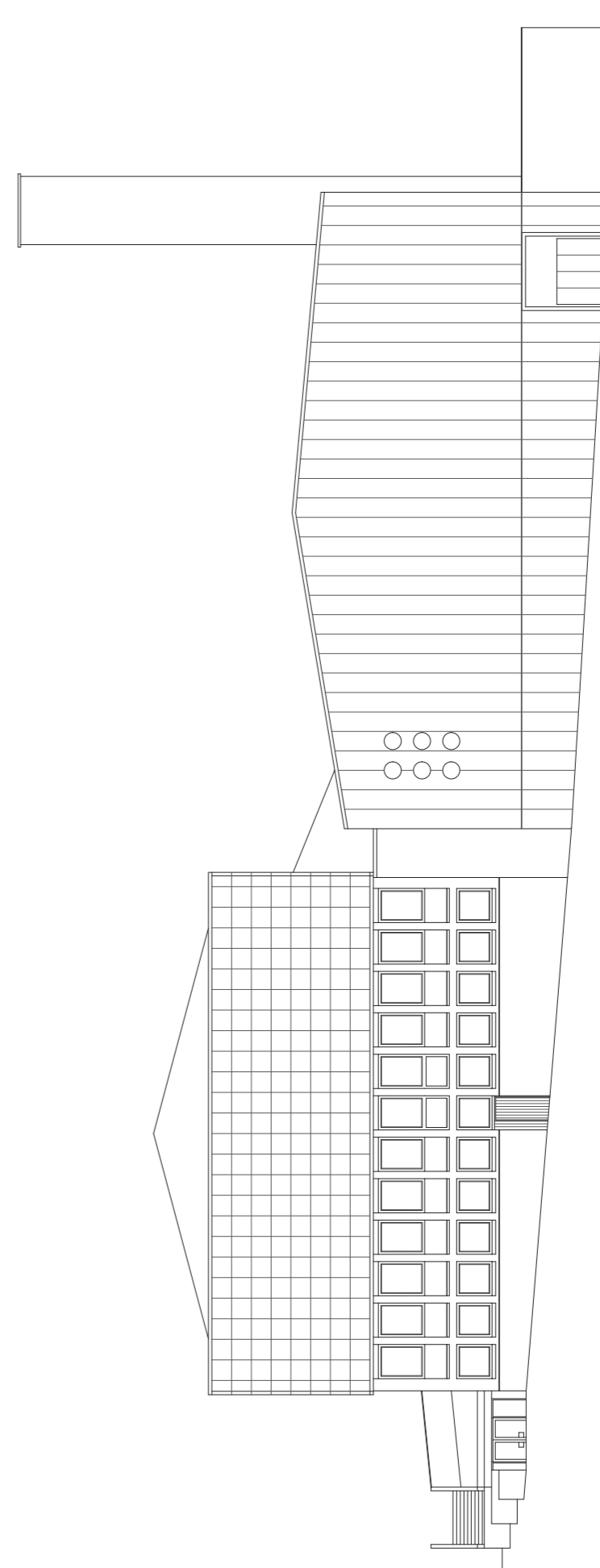
Fliser 1:20
Hovedinngangsdør 1:20

Fasade Sør 1:250
Basert på befaring og kontrolloppmåling 2015

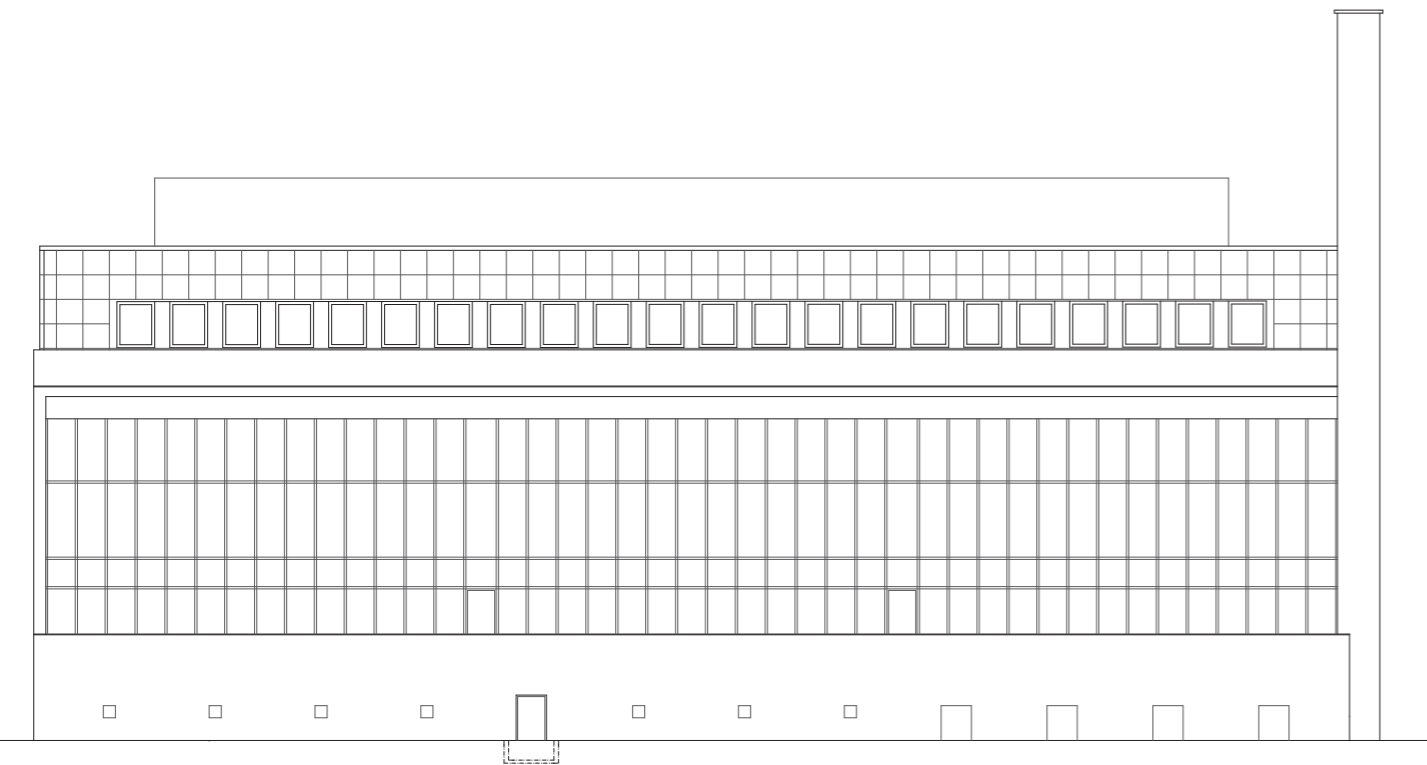
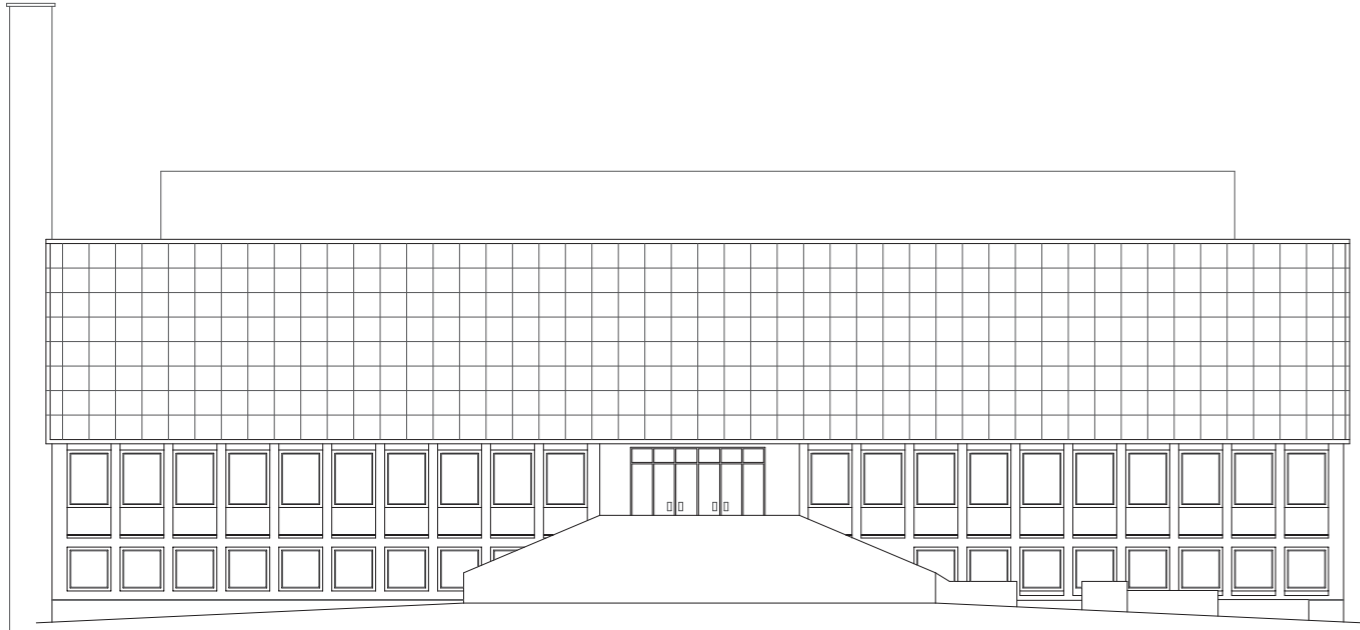
Fasade Nord 1:250
Basert på befaring og kontrolloppmåling 2015

Fasade mot Nord med graffiti

Illustrert fjerning av graffiti fasade mot nord

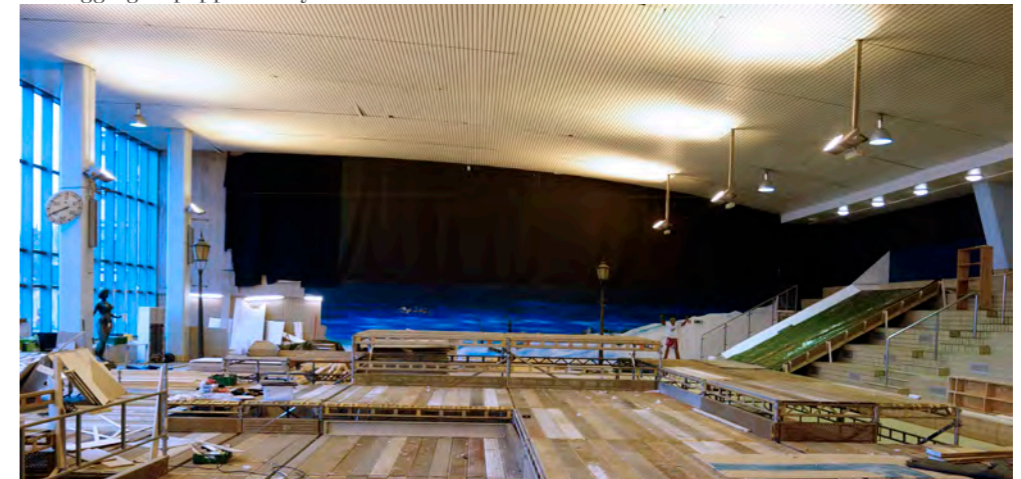

Øverst: Fasade Øst 1:250
 Nederst: Fasade Vest 1:250
 Basert på befaring og kontrolloppmåling 2015

Etter vannet bel tappet

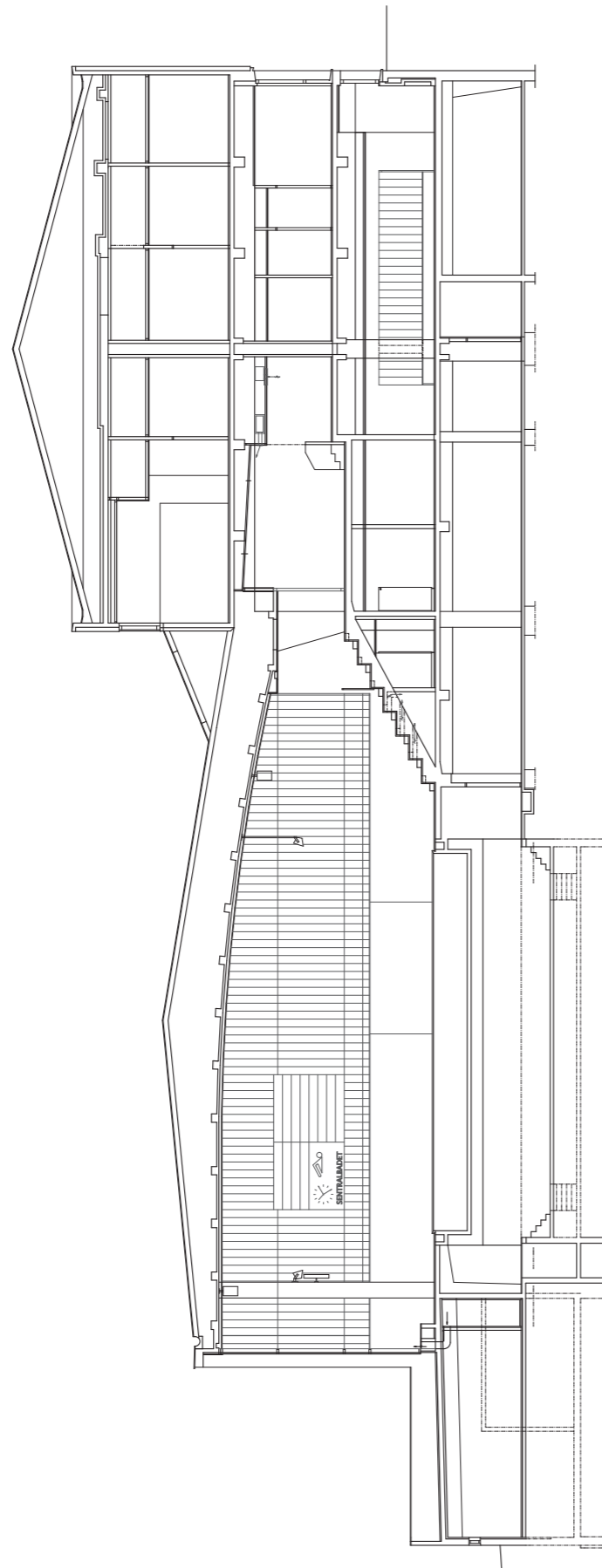
Nedrigging av pepperkakebyen

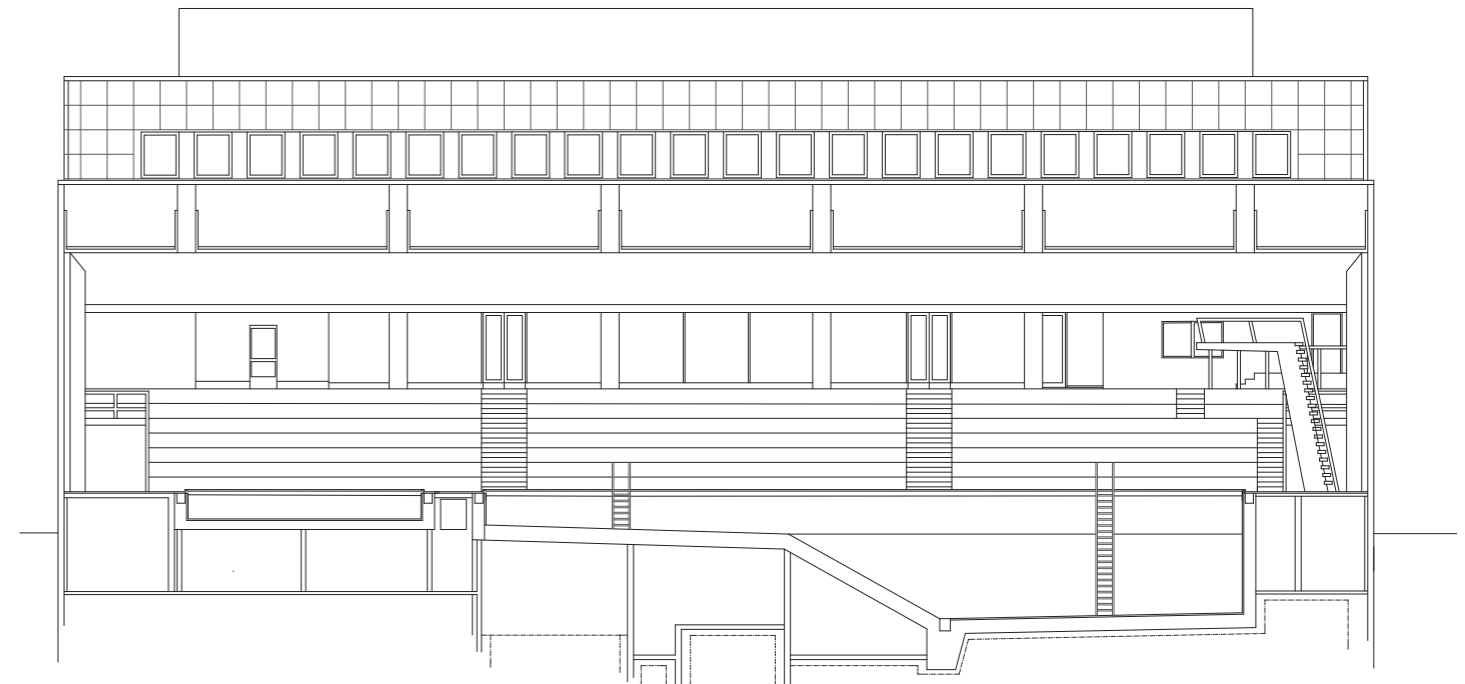
Pepperkakebyen

Samme rom, tre ulikeuttrykk
 Bassengrommet

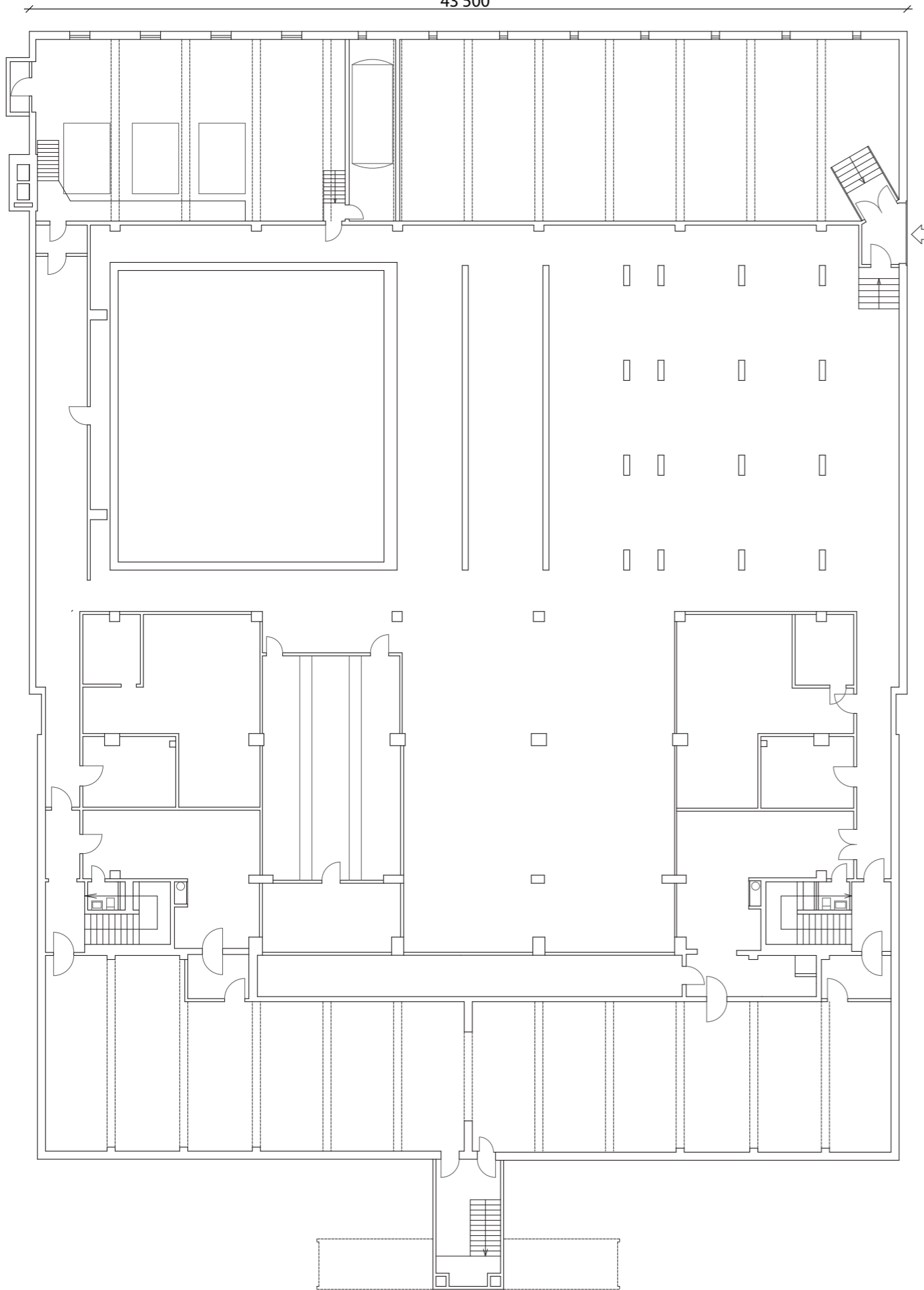

Snitt Vest-Øst 1:250
Basert på befaring og kontrolloppmåling 2015

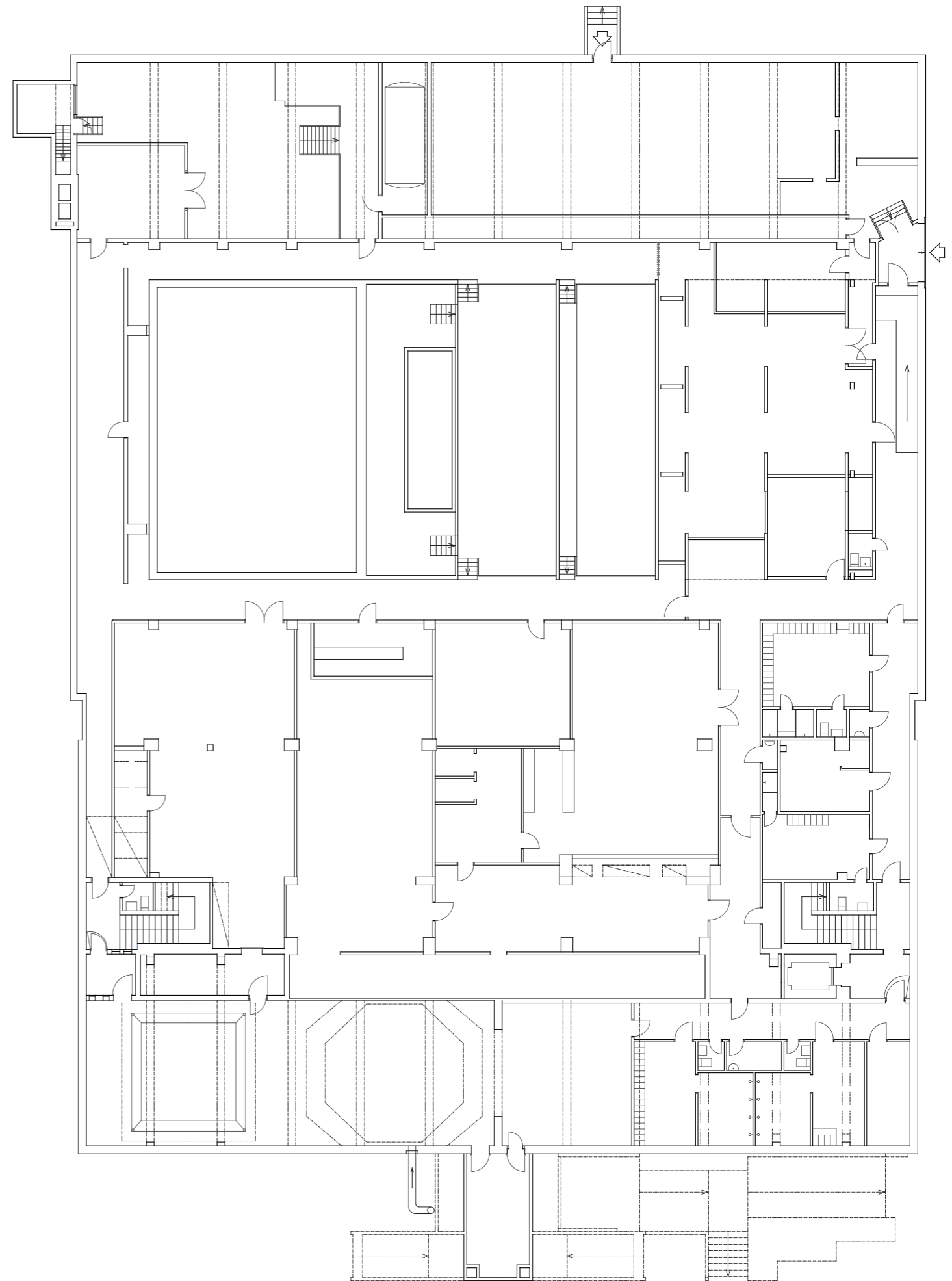

Snitt Nord-Sør 1:250
Basert på befaring og kontrolloppmåling 2015

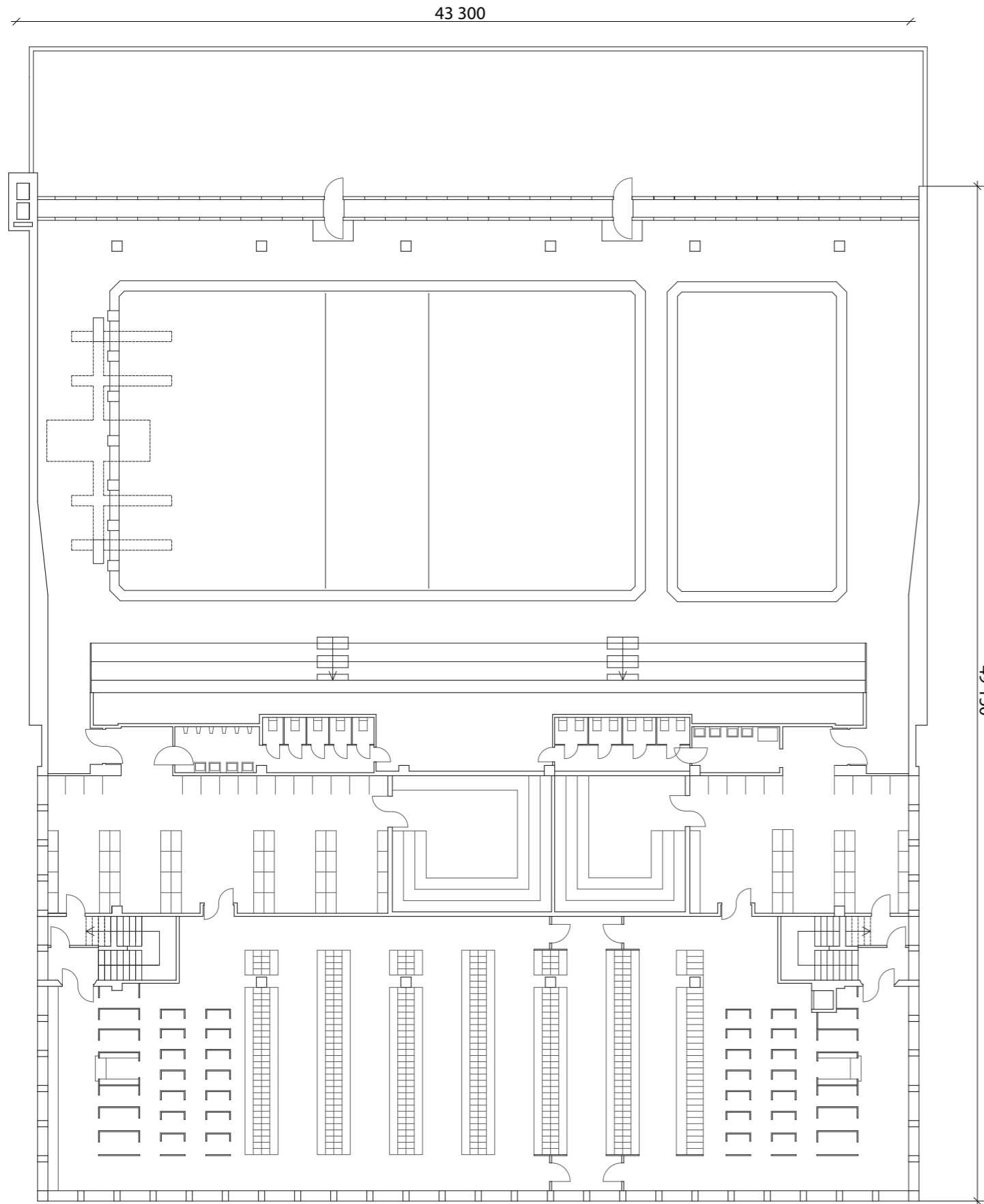
43 500

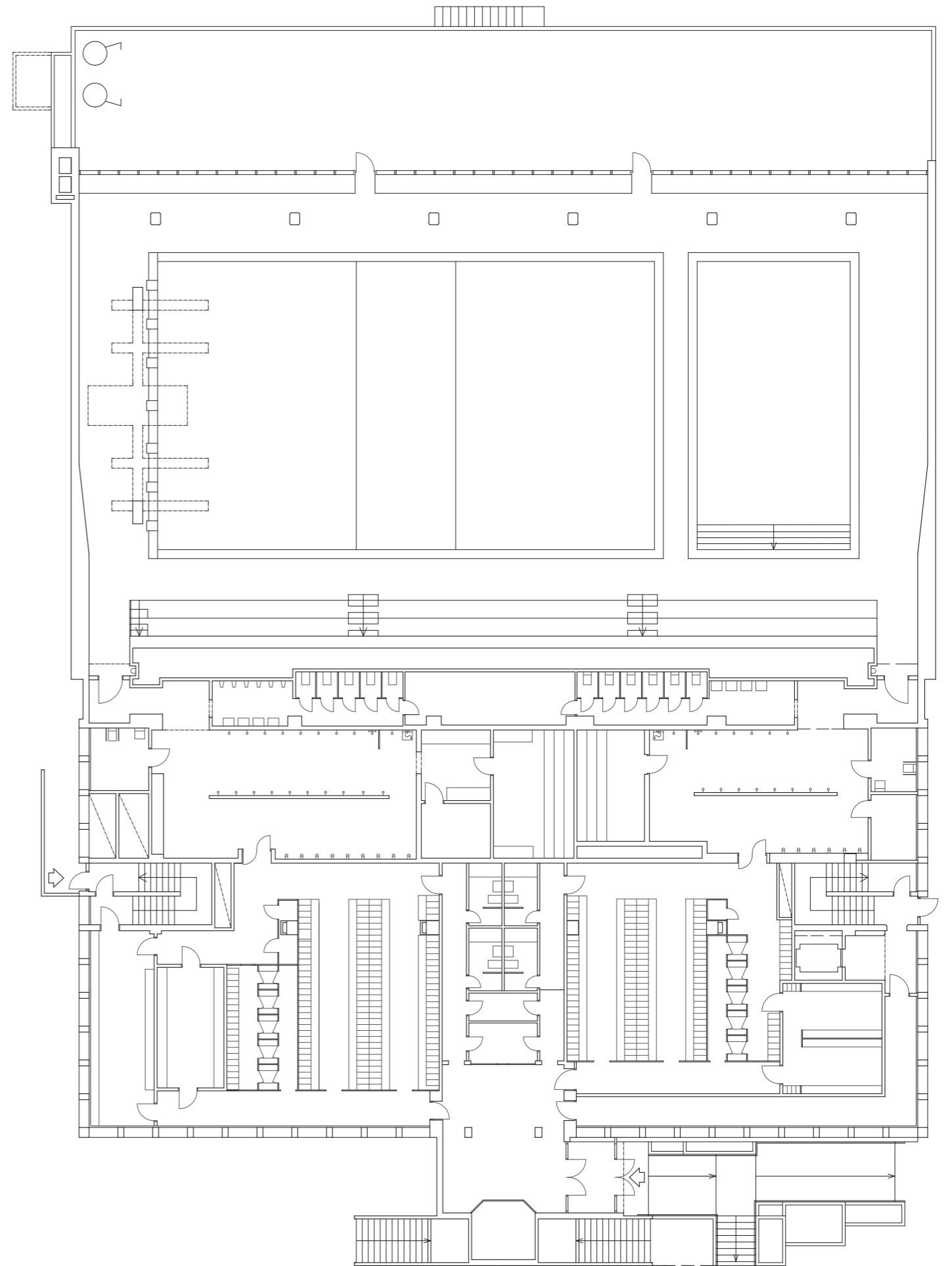
Plan av kjeller 1:250
Gjengivelse av originaltegning anno 1960

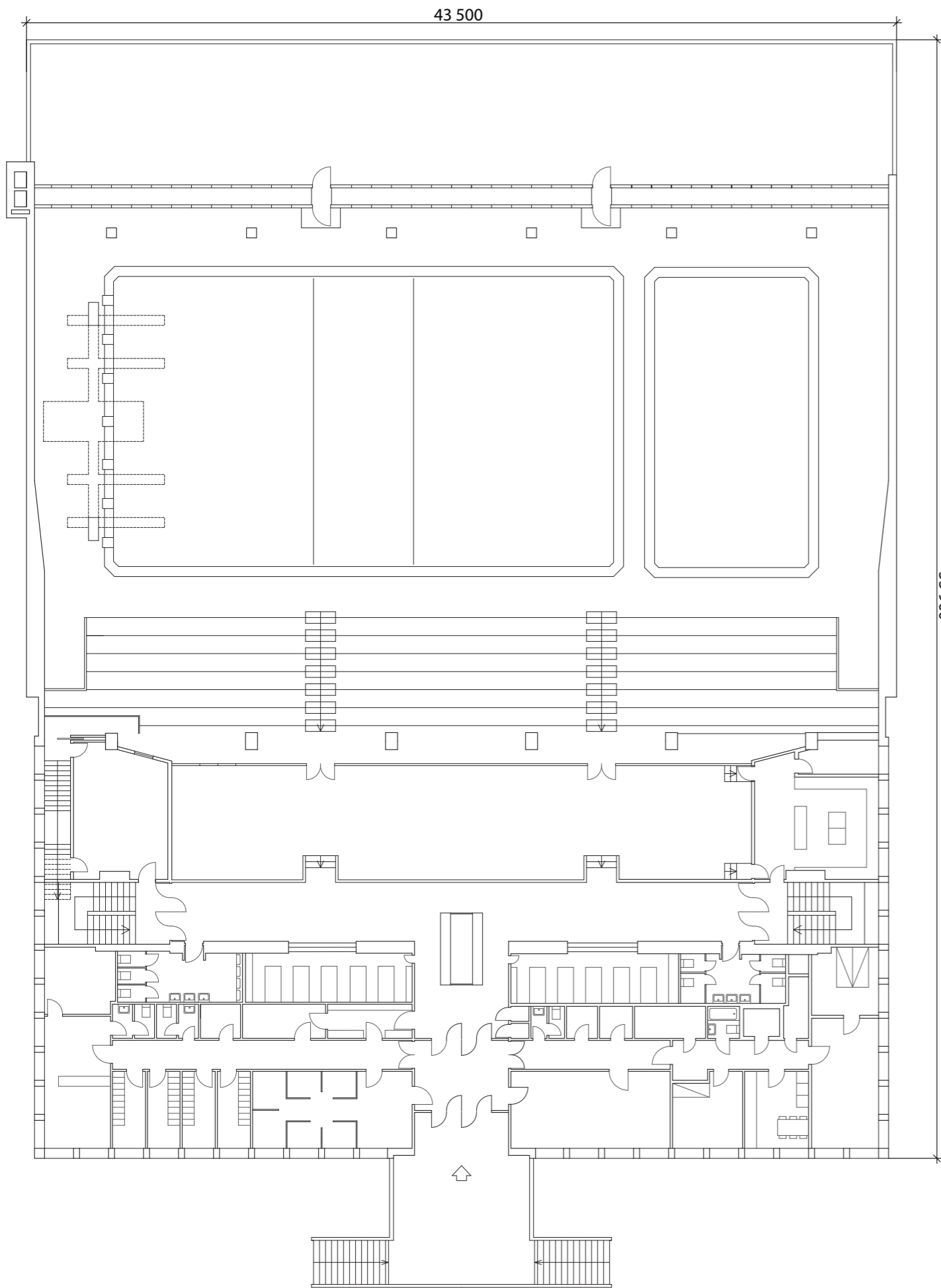
Plan av kjeller 1:250
Basert på befarings og kontrolloppmåling 2015

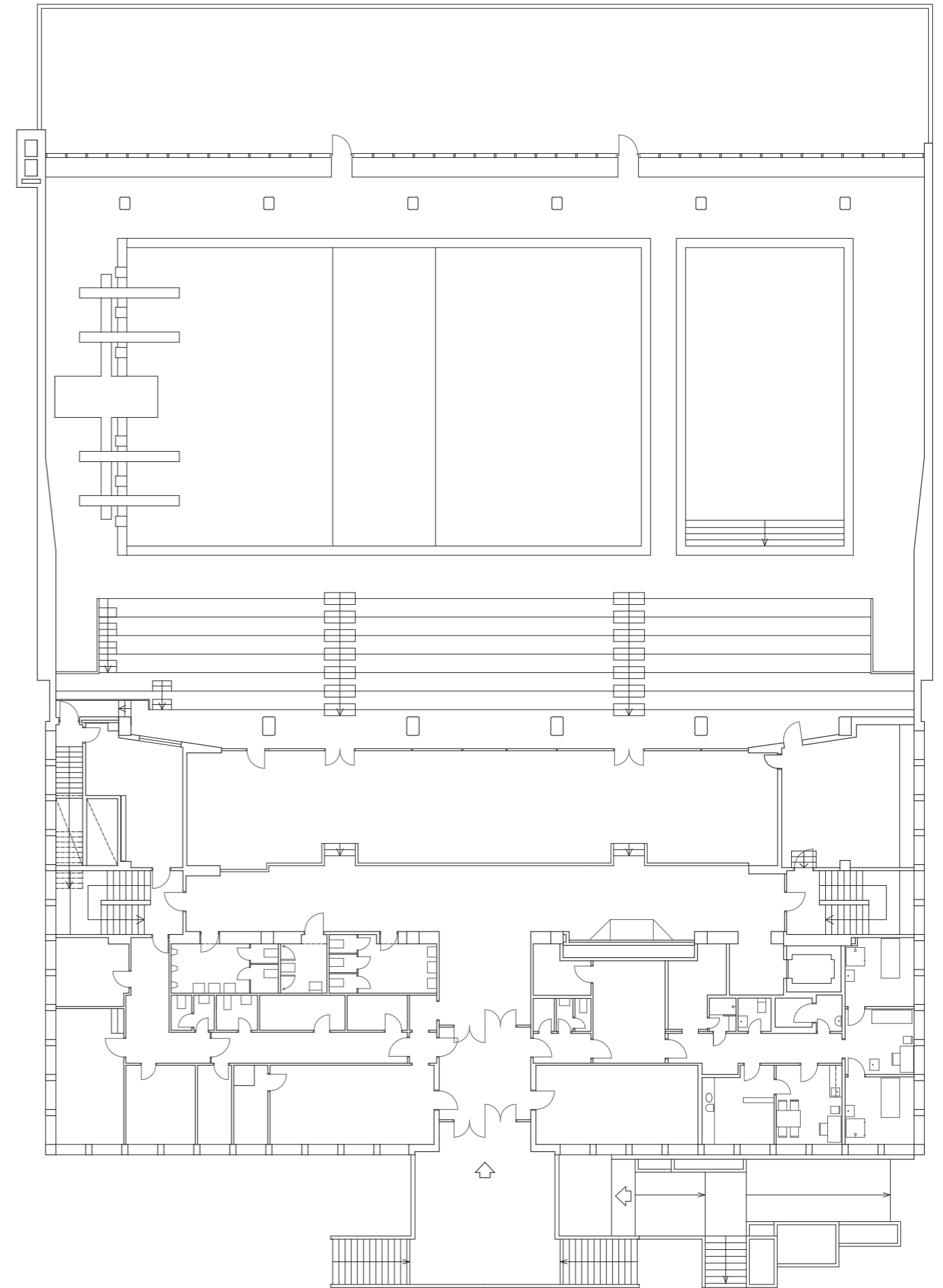
Plan av 1. etasje 1:250
Gjengivelse av originaltegning anno 1960

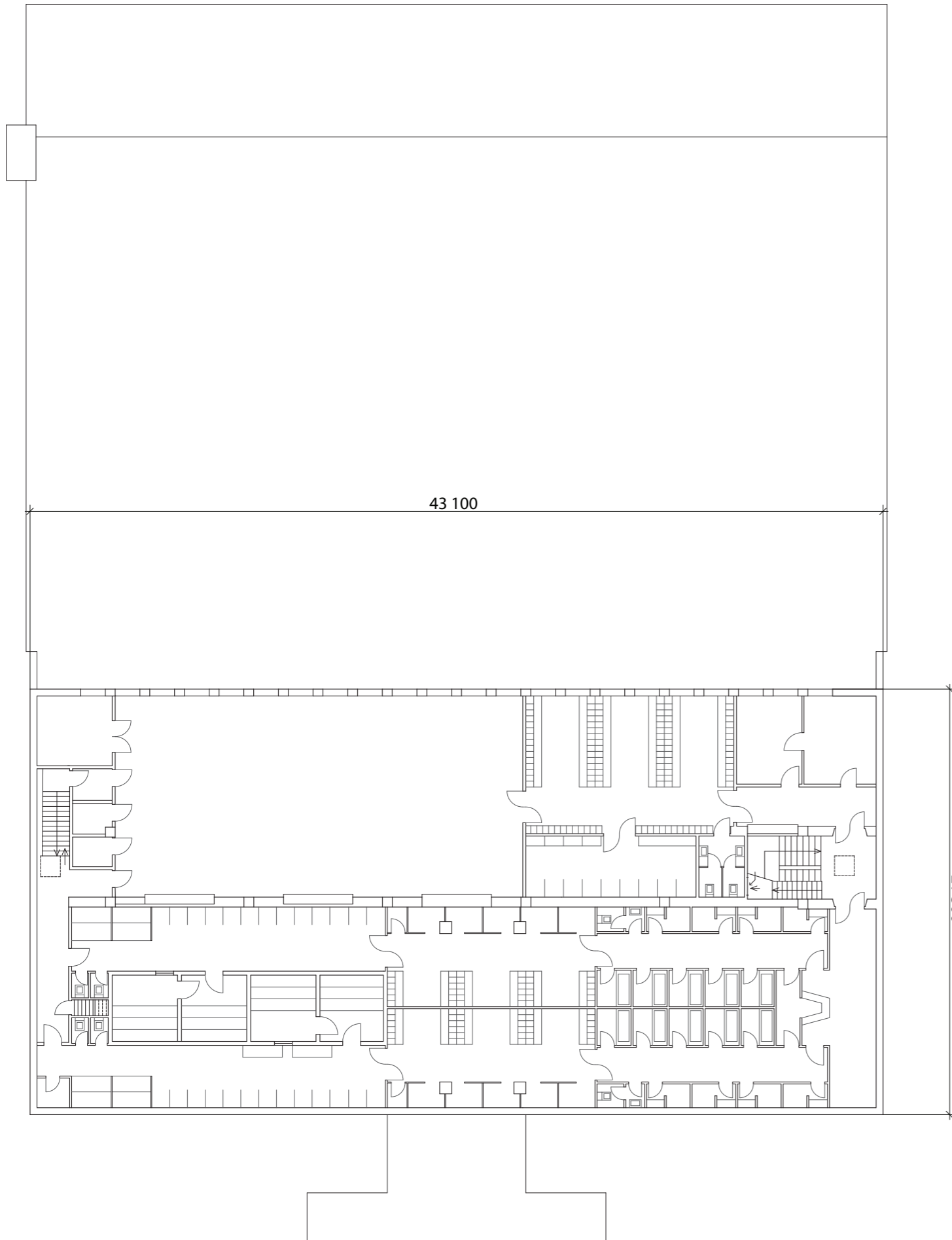
Plan av 1. etasje 1:250
Basert på kontrolloppmåling 2015

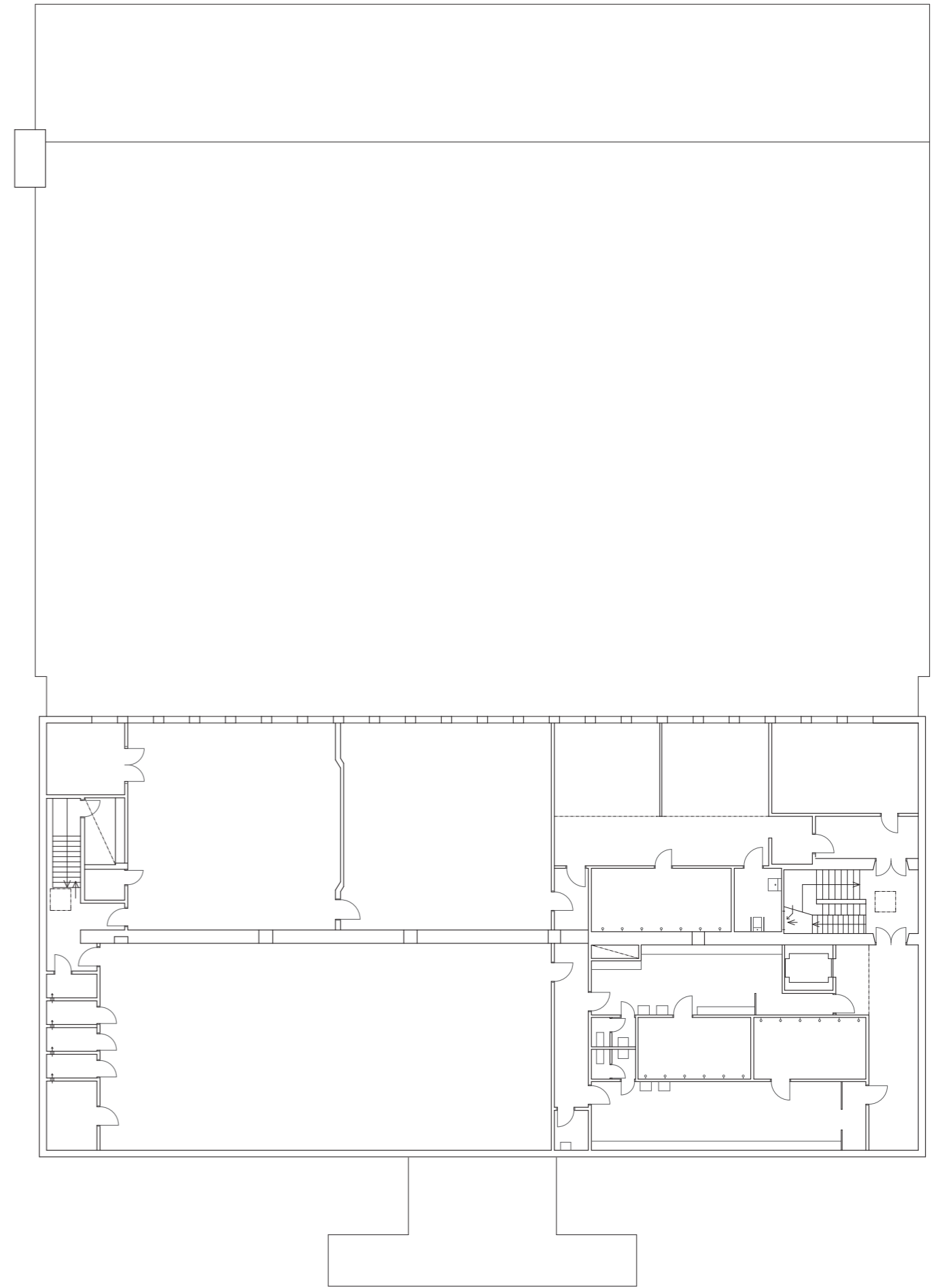
Plan av 2. etasje 1:250
Gjengivelse av originaltegning anno 1960

Plan av 2. etasje 1:250
Basert på kontrolloppmåling 2015

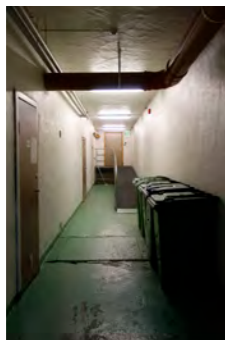
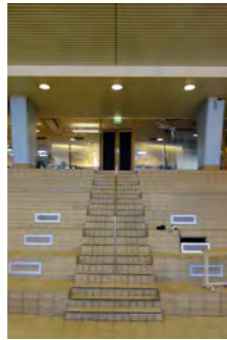
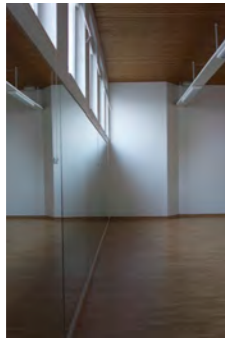

Plan av 3. etasje 1:250
Gjengivelse av originaltegning anno 1960

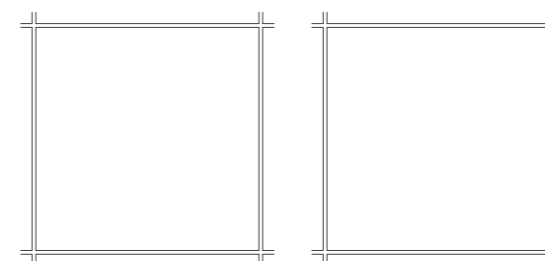
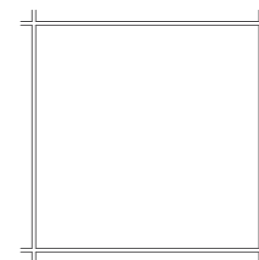
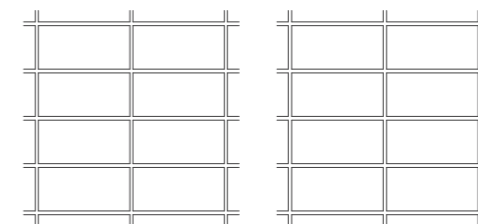
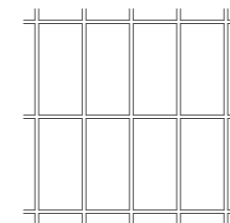
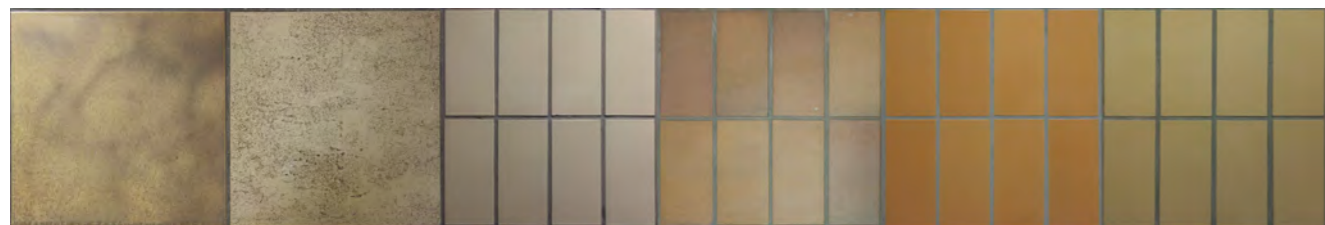
Plan av 3. etasje 1:250
Basert på kontrolloppmåling 2015

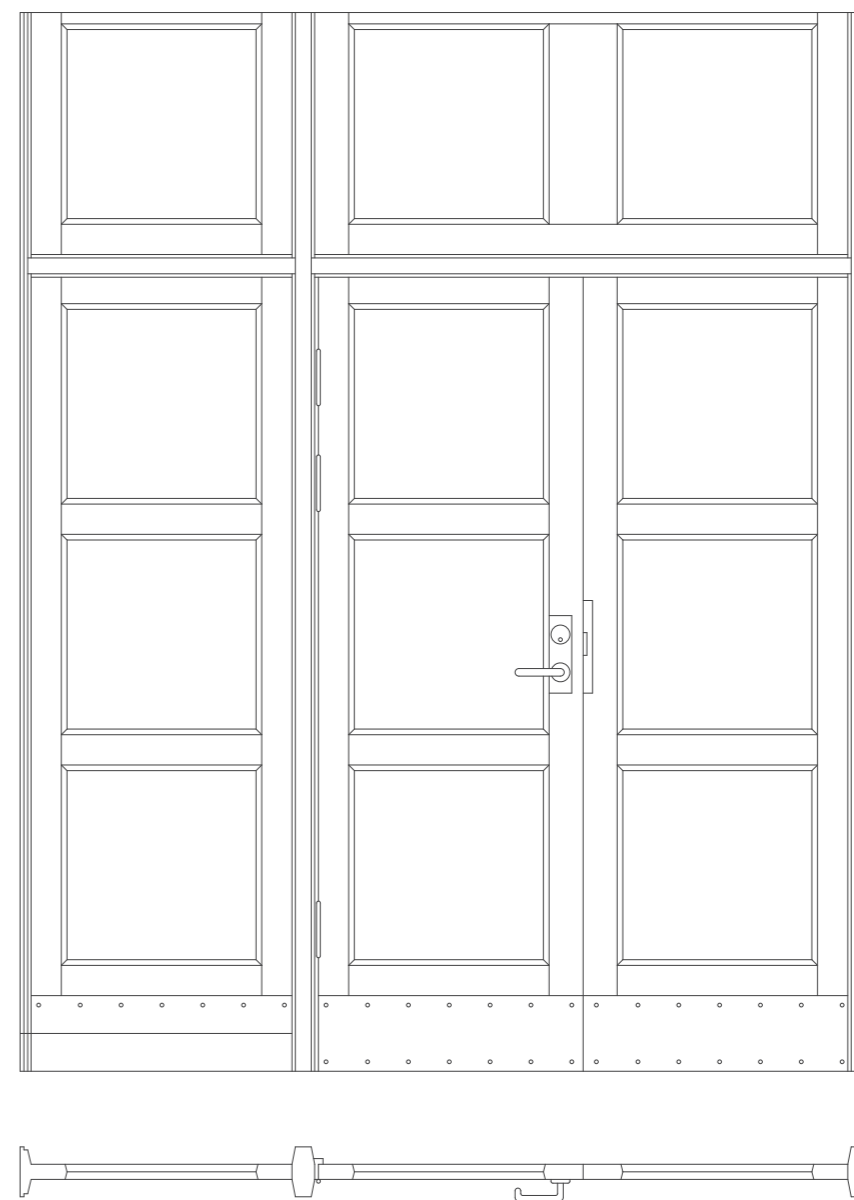
Funksjon, overflate, farge

Mosaikkbilde

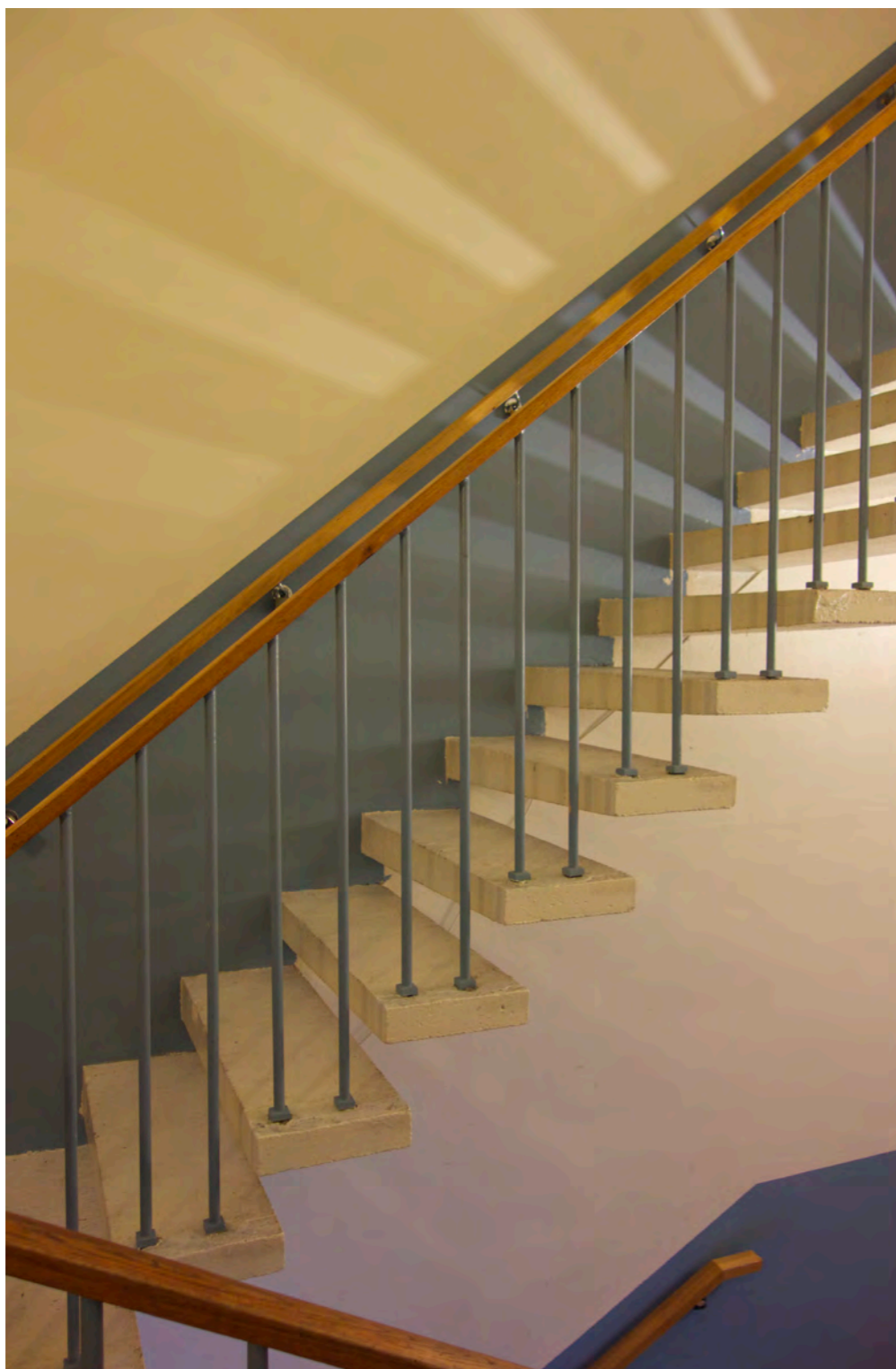

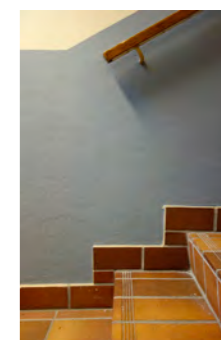
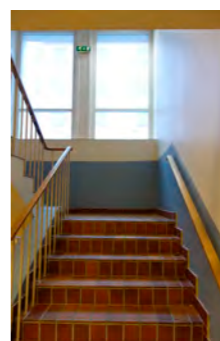
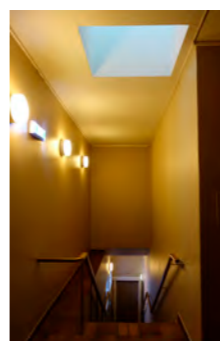
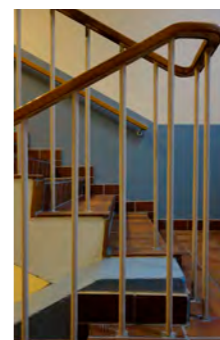
Detalj hovedinngangsdør

Original hovedinngangsdør 1:20

Trapp til kaldt loft

Trapperom

BÆRENDE BEVARINGSVERDIER

Konklusjon

Dominerende arkitektoniske og historiske trekk, herunder særlige konstruksjoner, byggetekniske eller funksjonelle forhold

Sentralbadet i Oslo, 1960

Sentralbadet fremstår i dag utvendig som det gjorde da bygget stod ferdig i 1960. Et viktig unntak er her graffitiinnslaget på nord og vestveggen av svømmehallen. Byggets modernistiske uttrykk, den tydelige todelingen av bygningskroppen, det frittstående tårnet og glassfasaden er alle viktige kjennetegn og tydelige arkitektoniske element. Særlig karakteristisk for bygget er også garderobe og kontordelens tydelige skille mellom en lettere nedre del og en tyngre øvre del. Betongflisene som dekker den øvre delen er her sammen med det karakteristiske skiltet med navnet Sentralbadet, et viktig identitetsskapende element.

Innvendig er fargevalg og overflater i stor grad preget av den omfattende ombyggingen som ble foretatt på 80-tallet. Det samme gjelder planløsning og den romlige organiseringen for kjeller, garderober i 1. etasje, kontordelen i 2. etasje og store deler av 3. etasje. Romforløpet ifra opprinnelig hovedinngang, gjennom caféområde og videre til tribune og bassengområde har derimot forblitt tilnærmet uendret. Dette til tross for en viktig endring i publikumsflyten som følge av direkte inngang til svømmehalls garderoberne via ny hovedinngang i 1. etasje.

Sentralbadet i Oslo, 1960

Anbefalinger

1. Umistelige strukturer, rom og bygningsdeler som skal bevares, vedlikeholdes og repareres:

- Romforløpet og siktlinjen gjennom bygget fra hovedinngang gjennom bassengrommet og ut til Nøstebukten er svært karakteristisk. En bevaring av de tilhørende romlige kvaliteter vil vektlegges sterkt i arbeidet med oppgaven.
- Hovedinngangsdørene bevares og settes i stand. Det grå malingslaget på innsiden av det indre sjiktet fjernes. Hengsler, dørhåndtak og håndtak skiftet ut og erstattet av ensartede og mer tidstypiske element i tråd med dørenes opprinnelige utseende.
- Glassruten mot svømmehallen bevares og settes i stand. Malingslaget påført karmen inn mot det tidligere caféområdet fjernes.
- Mosaikkbildet i 3. etasje bevares. Det vil være ønskelig å gi den nåværende korridoren en funksjon mer i tråd med kunstverkets tilstedeværelse i rommet.
- Gelenderet i trapperommet bevares og settes i stand. Ved utskifting av gelenderet på tribune vil et liknende gelender til det i trapperommet bli vurdert.
- Byggets frittstående tårn/pipe bevares og settes i stand med et nytt lag puss.
- Betongflisene uvendig på garderobe og kontordelen bevares og rensens for å fjerne misfarging.
- Trappen i forbindelse med den opprinnelige hovedinngangen i 2. etasje bevares, og vil på ny bli forsøkt gjort til hovedinngang for publikum.

2. Skjemmende strukturer, rom og bygningsdeler som bør fjernes

- De mange synlige ventilasjonskanaler som enkelte steder løper tvers gjennom rom vil bli forsøkt lagt et annet og mindre skjemmende sted. Muligens er en del av disse lagt til pga. et økt ventilasjonsbehov som følge av at treningssenteret flyttet inn. Kanskje vil det derfor være mulig å permanent fjerne deler av anlegget.
- I et forsøk på å ytterligere understreke bassengrommets rene flater og takets krumning vil dagens nedsenkede lysarmaturer fjernes.
- Dagens løsning med nord og vestveggen på Sentralbadet som lovligvegger for graffiti vil bli revurdert i forbindelse med en istandsettelse av ytterveggene.

3. Fjernede eller utskiftede strukturer, rom eller bygningsdeler som bør re-

konstrueres

- Ved behov for dagslys i forbindelse med nye funksjoner i rommene i 3. etasjene vil en mulig rekonstruksjon av overlysene i denne etasjen bli vurdert.
- Ved behov for dagslys eller ønske om kontakt med omgivelsene vil også en mulig rekonstruksjon av vinduene inn til kjeller på vestfasaden bli vurdert.
- En mulig rekonstruksjon av bassengrommets dobbte glassfasade vil bli vurdert i forbindelse med et ønske om å minske byggets varmetap og gi mulighet for en fullstendig mørklegging av rommet innenfor.

Sentralbadet i Oslo, 1960

4. Strukturer, rom og bygningsdeler som kan ombygges og transformeres
- I forbindelse med at trappen opp til opprinnelig hovedinngang i 2. etasje på ny tas i bruk som publikumsinngang vil der være et behov for en universelt tilgjengelig løsning i tilknytning til denne.
  - Svømmebassengene med tilhørende stålkar og betongkonstruksjon vil kunne ombygges dersom dette vil være gunstig i forbindelse med en re-programmering av bygget.
  - En reetablering av den tidligere publikumsinngangen i 2. etasje vil gi mulighet for en mer driftsrelatert inngang i 1. etasje. Ved et slikt skifte vil en ombygging for å gjøre denne inngangen mer lukket og mindre iøynefallende være naturlig.

5. Nye strukturer, rom og bygningsdeler som kan tilføyes

- Ved behov vil det med bakgrunn i kommunens omregulering av bygget være mulighet for å tilføye et tilbygg på toppen av den delen av bygningskroppen som vender ut mot Teatergaten. Reguleringen tillater her en økning i byggehøyden fra 12,6 til 28,2m, men forutsetter at det etableres et tydelig horisontalt skille til tilbygget og at tilføyelsen ikke krager ut over fortauet.

Sentralbadet i Oslo, 1960

Materialvalg:

- Stål; på grunn av sin styrke og slankhet, samt mulige mørke farge, vil stål kunne være et gunstig materiale å arbeide med i forbindelse med ombyggingen av bassengrommet. I kombinasjon med betong vil stål også være et naturlig valg ved behov for å forsterke den eksisterende konstruksjonen.
- Tre; på grunn av treets varme og bløte overflate vil det kunne være et interessant innslag i kombinasjon med svømmehallens mange flislagte og kalde overflater. Jeg vil undersøke hvordan de ulike tresortenes nyanser og gylnе fargetoner vil kunne spille sammen med dagens fargesetting i svømmehall og våtrom. Her vil det også være interessant å se på muligheten for å spille på flisleggings geometri og tydelige linjer i form av fugene. Som et ellers noe unaturlig innslag i et svømmehallsmiljø vil treet kunne være med å understreke skiftet til et nytt og langt mindre fuktig program.

- Tekstil; på grunn av deres letthet, fleksible, bløte og lydabsorberende egenskaper vil tekstiler være et naturlig innslag i forbindelse med de aller fleste scenemiljø. I forbindelse med mørklegging av bassengrommet vil spesielt lystette tekstiler være av særlig interesse.

KILDER

Bøker

Jensen, T. & Sørensen, J. (2010) I samlet tropp. Nøstets Batalion 1870-2010. Streiftog i strøket og korpsets historie. Bergen: Sydnes & Nøstets velforening.

Thaulow, S. (1965) Bad og svømmeanlegg. Oslo: Norges badeforbund.

Bergens Tidende

Berg, Bjarne (21.03.1981) *Sentralbadets arkitekt: Vi gjorde ingen feil da badet ble bygget*. Bergens Tidende. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Bergens Tidende (02.05.1960) *Rustuhellet i Sentralbadet gjentok seg*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Bergens Tidende (12.02.1981) *Stengt Sentralbad betyr ”etasjevask” for mange*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Bergens Tidende (11.05.1982) *Sentralbadet blir rehabilitert*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Bergens Tidende (31.05.2011) *Sentralbadet fullt av el-feil*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Olsen, Bjørn (11.09.1985) - *Rehabiliteringen av Sentralbadet en fadese*. Bergens Tidende. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Skadal, Frank (18.07.1980) *Bergen har stort behov for nye idrettsanlegg*. Bergend Tidende. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Nettsider

Hartvedt, G. H. & Skreien, N. (25.01.2001) *Sentralbadet*. Tilgjengelig fra: <http://www.bergenbyarkiv.no/bergenbyleksikon/arkiv/1423067> (Hentet 23.11.2014)

Offentlige dokumenter

ABO Plan & Arkitektur (12.08.2013) *Kulturminnedokumentasjon for Sentralbadet*. Tilgjengelig fra: http://www3.bergen.kommune.no/BKSAK_filer/bksak%5C0%5CVEDLEGG%5C2014017295-4059531.pdf (Hentet 25.10.2014)

Byrådsavdeling for kultur, kirke og idrett, Bergen Kommune (2011) *Rullering av kulturarena plan 2011-2015*. Tilgjengleig fra: https://www.bergen.kommune.no/bk/multimedia/archive/00108/Rullering_av_kultur_108223a.pdf (Hentet 23.02.2015)

Byrådssak, Bergen kommune (29.01.2015) *Sentralbadet som mulig scenekunsthuss - utsettelse av salg*. Tilgjengelig fra: http://www3.bergen.kommune.no/BKSAK_filer/bksak/2015/BR2/2015005933-4892195.pdf (Hentet 20.02.2015)

Samtaler

Lorentz Grieg, arkitekt, sønn av Halfdan B. Grieg, partner hos Grieg Arkitekter

Jarle Borlaug, Driftssjef - Idrettsservice, Bergen kommune

Jeroen Tjeerd de Groot, Teknisk sjef, Carte Blanche

Bilder

Side 5. Foto: Bergens Tidende. (02.05.1960) *Rustuhellet i Sentralbadet gjentok seg*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Side 5. Foto: Knut Strand. Bergens Tidende (11.05.1982) *Sentralbadet blir rehabilitert*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Side 6. Foto: Dagbladet/ Norsk Folkemuseum. Tilgjengelig fra: <http://digitaltmuseum.no/011013625158/gallery> (Hentet 11.12.2014)

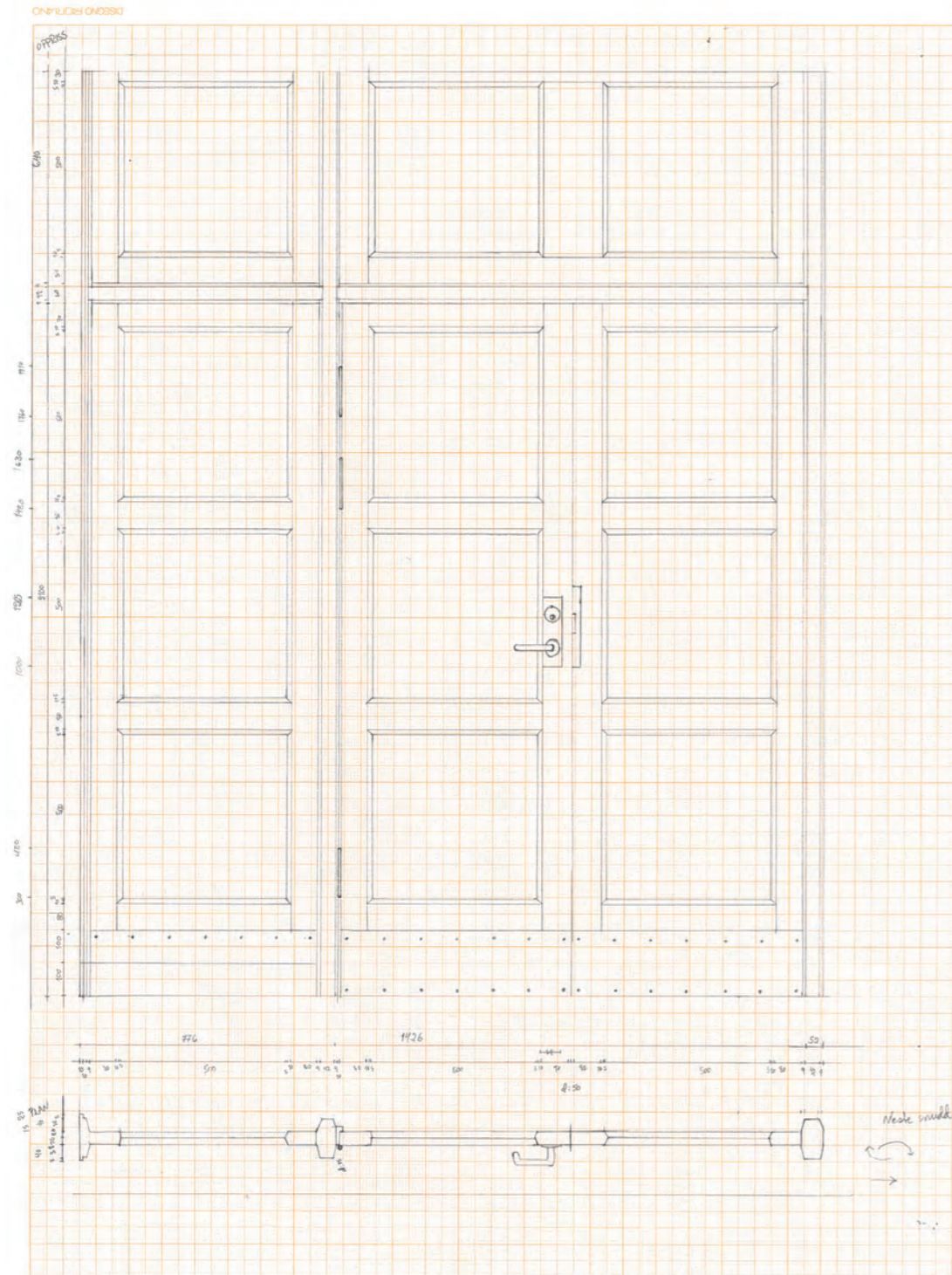
Side 6. Foto: Dagbladet/ Norsk Folkemuseum. Tilgjengelig fra: <http://digitaltmuseum.no/things/sentralbadet-bergen-bassenger/NF/NFDB.26788-261/gallery> (Hentet 23.11.2014)

Side 6. Foto: Thaulow, S. (1965) Bad og svømmeanlegg. Oslo: Norges badeforbund. s. 127

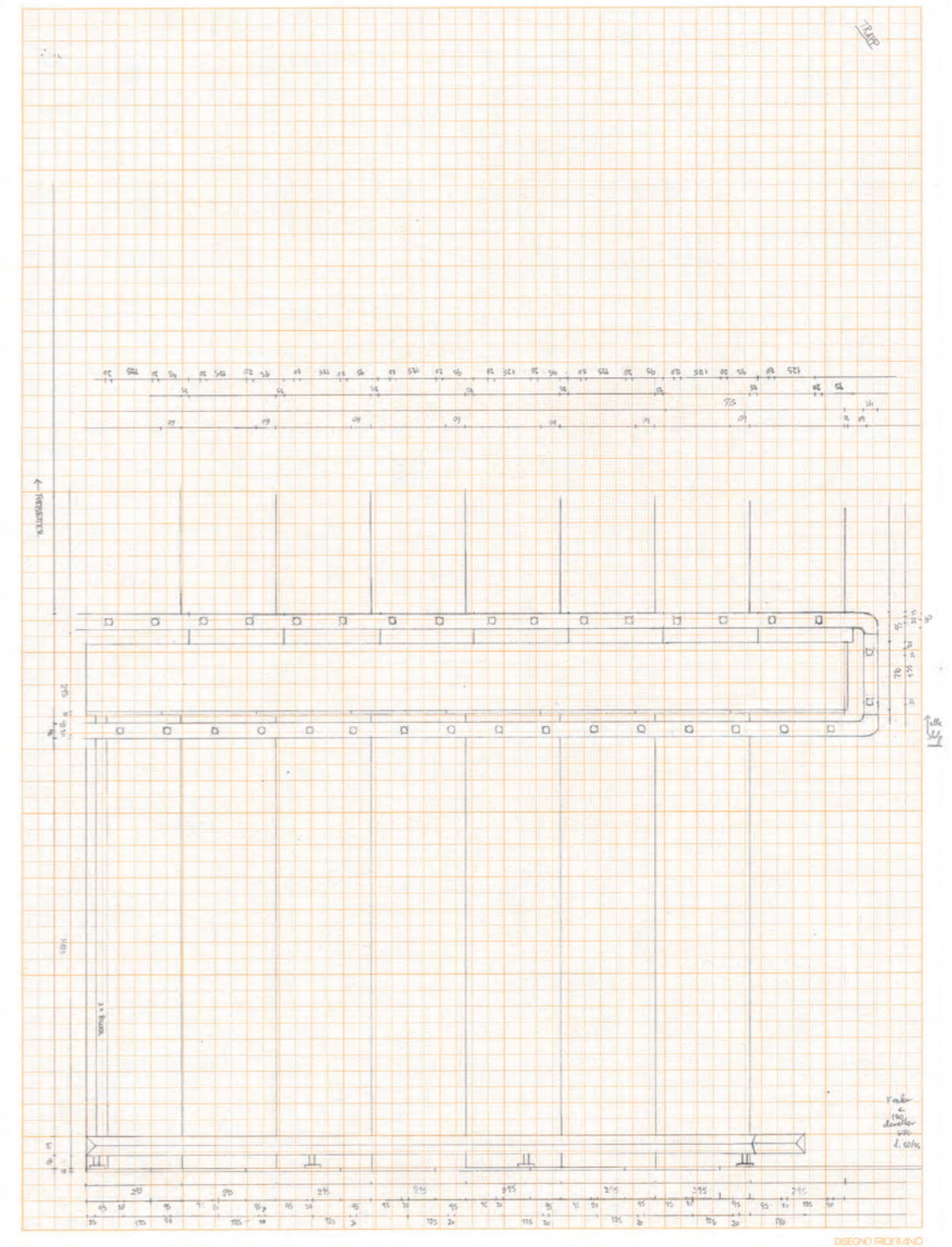
Side 8. Foto: Bergens Tidende Berg, Bjarne (21.03.1981) *Sentralbadets arkitekt: Vi gjorde ingen feil da badet ble bygget*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

Side 8. Foto: Bergens Tidende. Olsen, Bjørn (11.09.1985) - *Rehabiliteringen av Sentralbadet en fadese*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitale avisarkiv.

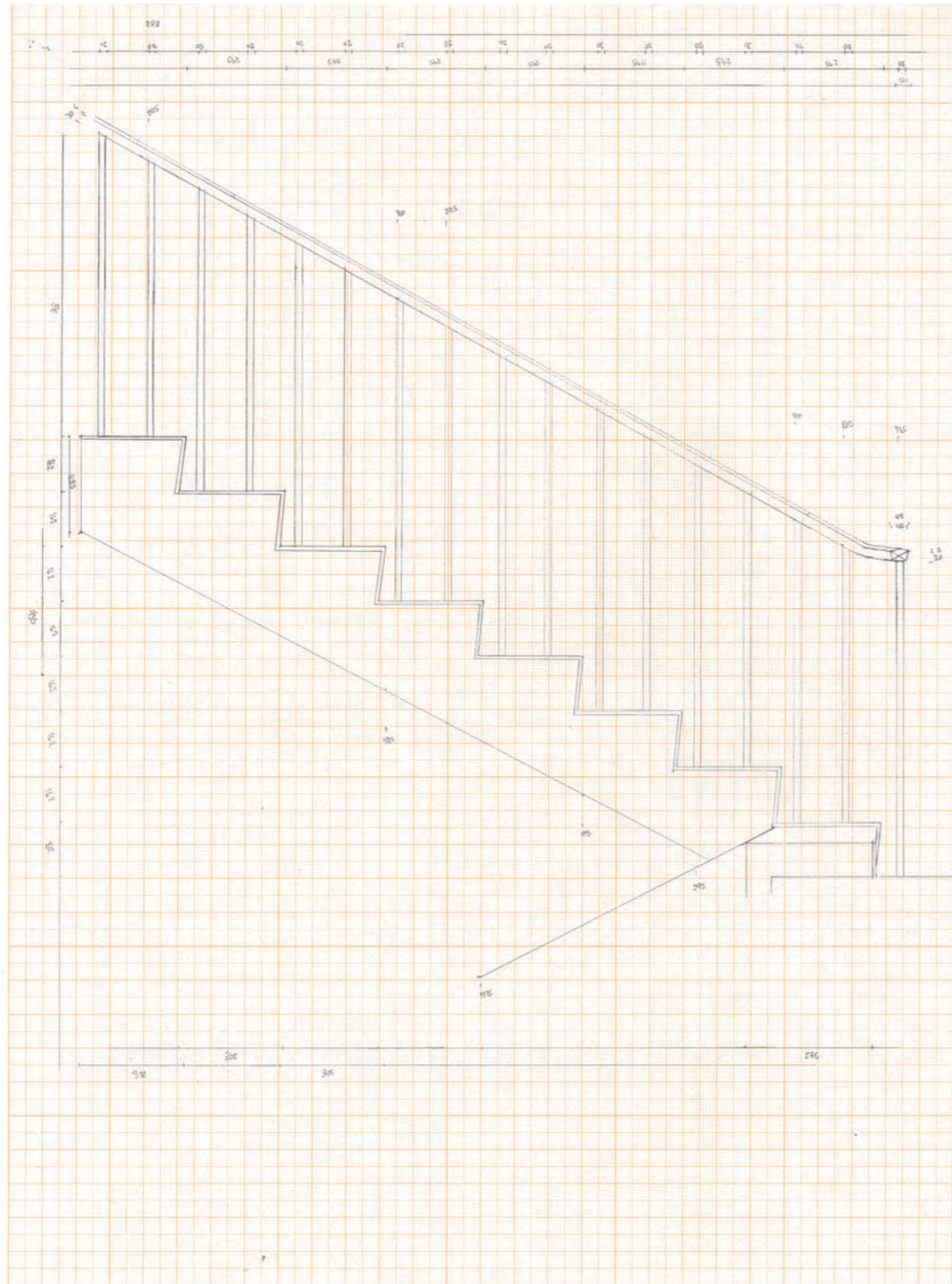
Side 8. Foto: Bergens Tidende. Skadal, Frank. (18.07.1980) *Bergen har stort behov for nye idrettsanlegg*. Tilgjengelig fra: Nasjonalbibliotekets digitaleavisarkiv.

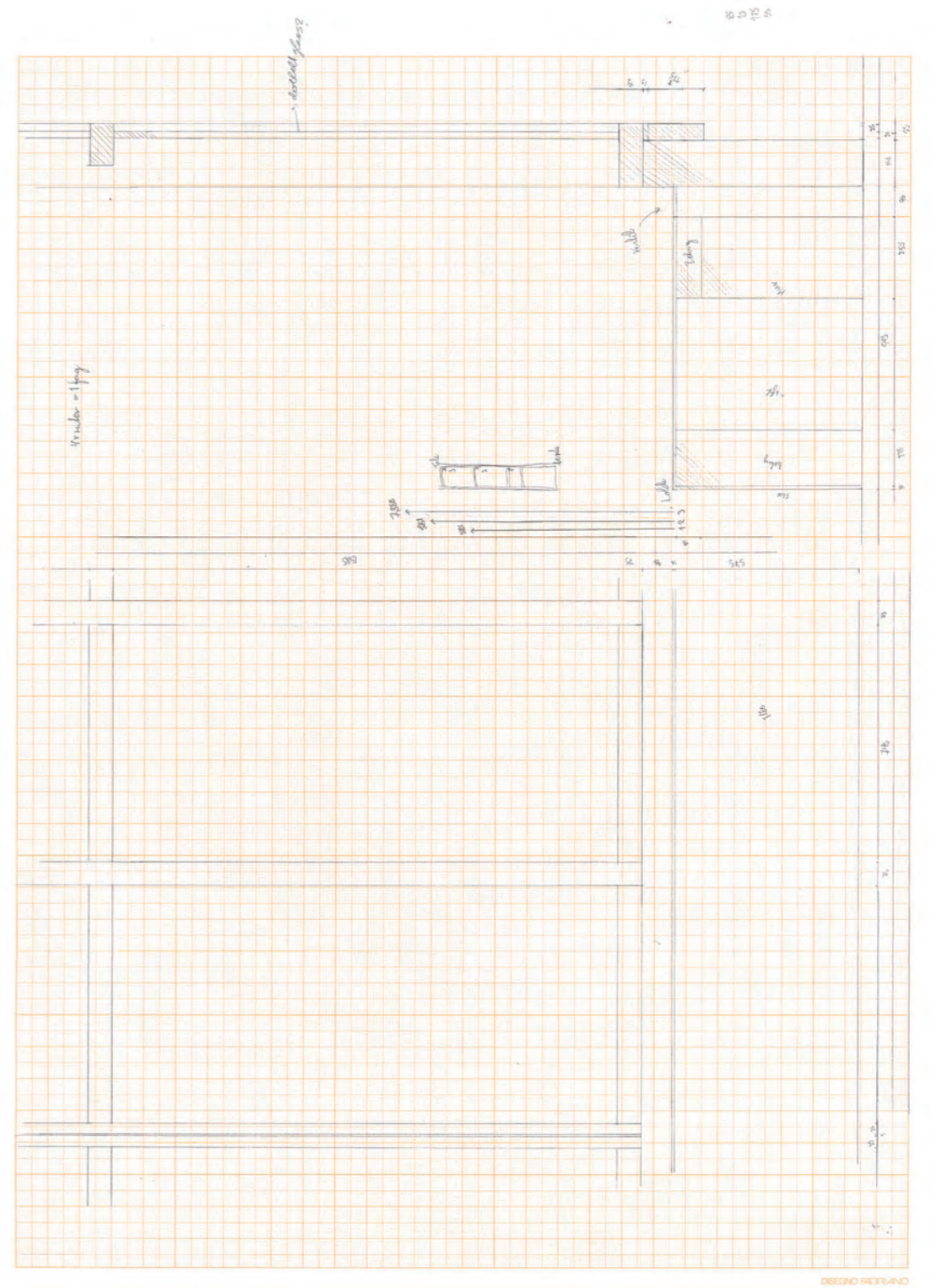
Skannet oppmåling hovedinngangsdør 1:20

Skannet oppmåling plan trapp 1:20

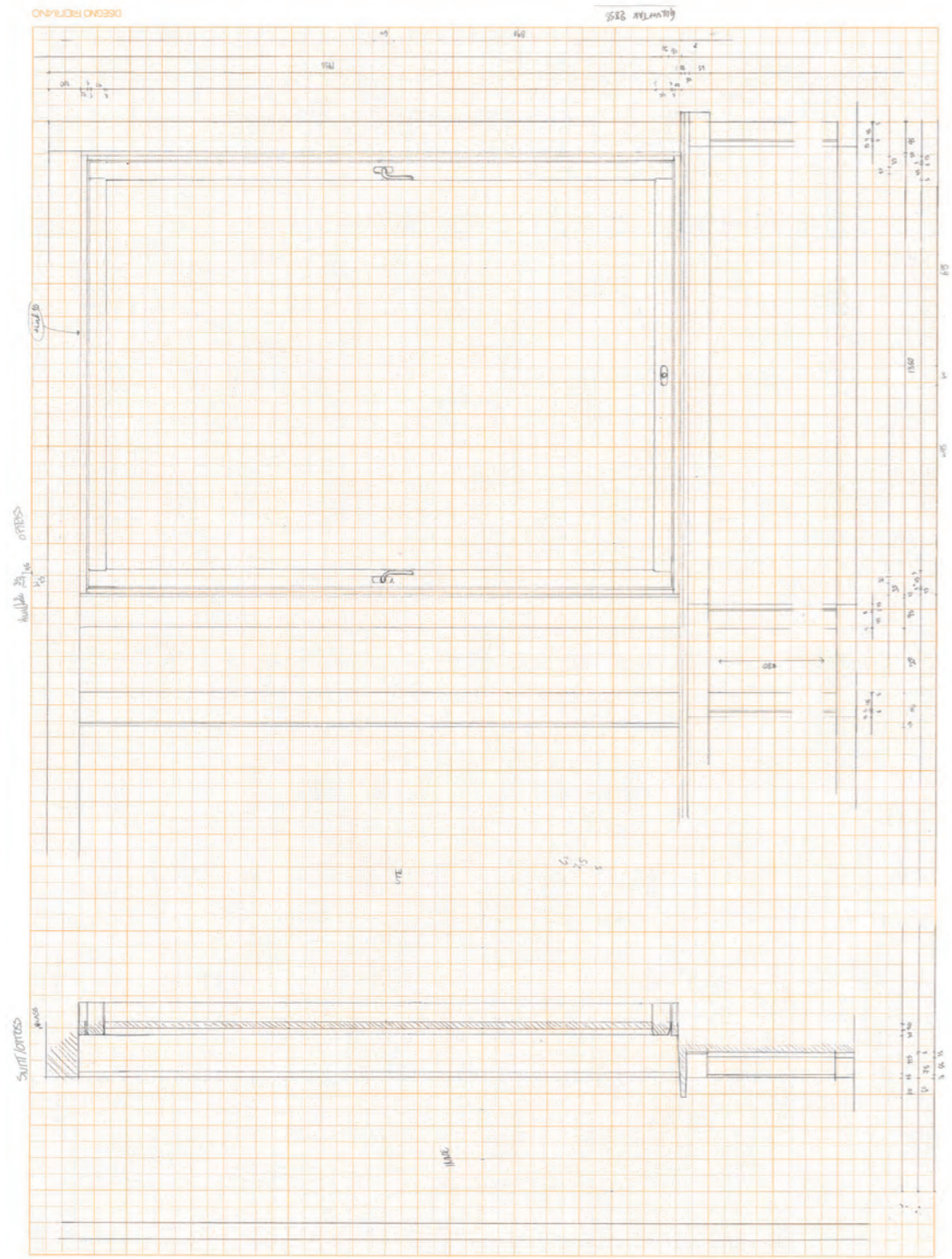

Skannet oppmåling oppriss trapp 1:20

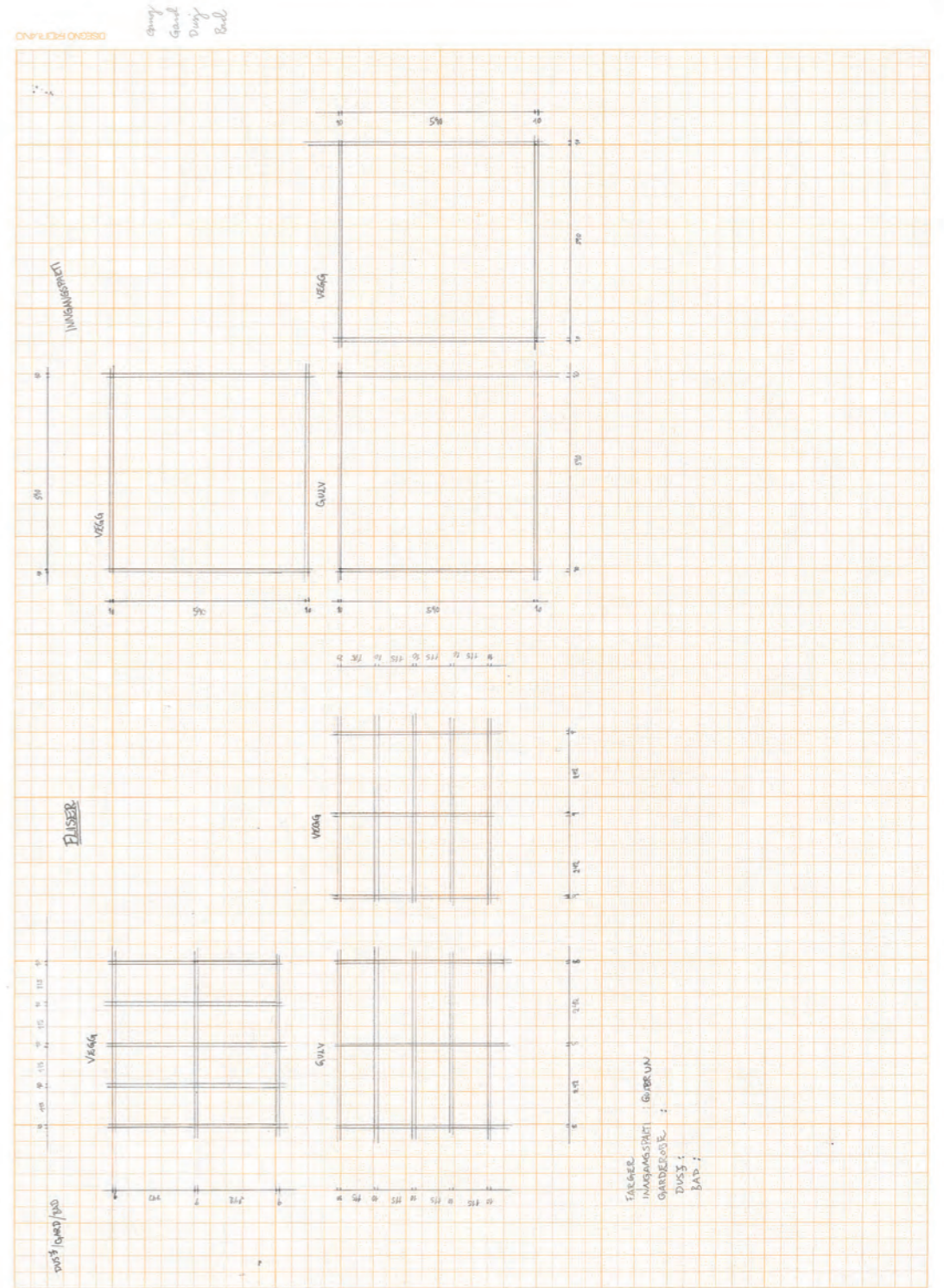

Skannet oppmåling glassfasade bassengrom 1:20

Skannet oppmåling vindu 2. etasje 1:20

Skannet oppmåling fliser 1. etasje 1:20

